

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა
სკოლა

ია მახარაძე

თანამედროვე მედიის ეთიკური ასპექტები

სპეციალობა – ფილოსოფია

ფილოსოფიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარდგენილი დისერტაციის

რ ე ზ ი უ მ ე

თბილისი
2014

ნაშრომი შესრულებულია გრიგოლ რობაქიძის
სახელობის უნივერსიტეტში

მეცნიერ-ხელმძღვანელები:

თენგიზ ირემაძე (საქართველო, თბილისი)
ფილოსოფიის დოქტორი, პროფესორი

ლალი ზაქარაძე (საქართველო, ბათუმი)
ფილოსოფიის დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური შემფასებლები:

ირმა შიოშვილი (საქართველო, თელავი)
ფილოსოფიის დოქტორი, ასოც. პროფესორი

ბათუნა კაჭარავა (საქართველო, თბილისი)
სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი, ასოც. პროფესორი

გიორგი თავაძე (საქართველო, თბილისი)
ფილოსოფიის დოქტორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2015 წლის იანვარს
17.00 საათზე, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსი-
ტეტში, ფილოსოფიის დარგში საატესტაციო-საექსპერტო
კომიტეტის სხდომაზე.

მისამართი: 0160, თბილისი, ჯანო ბაგრატიონის 6.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება გრიგოლ რობაქიძის
სახელობის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.
მისამართი: 0160, თბილისი, ჯანო ბაგრატიონის 6.

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი
თამარ ღლონტი

სარჩევი

შესავალი	4
თავი I. დეონტოლოგია და ჟურნალისტიკა	7
თავი II. საინფორმაციო წყაროს მისაწვდომობის პრობლემა	10
თავი III. ახალი ამბები და მედია-ეთიკა	14
თავი IV. მასმედიის სამართლებრივი რეგულაციები	15
თავი V. საინფორმაციო წყაროებთან ურთიერთობის სამართლებრივი და ეთიკური ნორმები	17
თავი VI. კრიმინალური თემების გაშუქება	20
თავი VII. მედია-ეთიკა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მექანიზმები	21
თავი VIII. ჟურნალისტიკის პროფესიონალური ეთიკის სიმნელები და პარადოქსები ჟურნალისტურ საქმიანობაში	22
თავი IX. ჟურნალისტიკა პროფესიონალური საქმიანობის დროს წარმოქმნილი საფრთხეები	24
თავი X. მასობრივი კომუნიკაცია მედიისთვის განკუთვნილი ეთიკური ნორმების რეგულირებისას	25
დასკვნა	26
დისერტაციის თემაზე გამოქვეყნებული სამეცნიერო პუბლიკაციების ნუსხა	28

შესავალი

კვლევის აქტუალობა. ჩვენს ქვეყანაში განვითარებულმა ბოლოდროინდელმა მოვლენებმა მრავალი პოზიტიური ცვლილება გამოიწვია საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში. ამ ცვლილებებმა მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი მასმედიის წრეებში დამოუკიდებელი ჟურნალისტური საქმიანობის წარმართვის პროცესის გააქტიურებას. როგორც ცნობილია, მრავალი ჟურნალისტის მოწოდებაა, იმოღვაწეოს დამოუკიდებელად. ამ მხრივ, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სათანადო გამოცდილებისა და კონკრეტული ბაზების არსებობა, სადაც შესაძლებელი იქნებოდა ევროსტანდარტების დონეზე, დემოკრატიული ჟურნალისტიკისთვის დამახასიათებელი ჟურნალისტთა პროფესიული უნარ-ჩვევების შექმნა, დახვეწა და განვითარება.

ქვეყნებში, რომლებიც ახლო წარსულში გათავისუფლდნენ ტოტალიტარული რეჟიმისაგან, პოლიტიკოსები, გამომცემლები, ჟურნალისტები და საერთოდ, მედიის მომხმარებლები არ არიან მიჩვეულები ობიექტური ინფორმაციის მიწოდებას. ბუნებრივია, ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებში ჟურნალისტები თავს არიდებენ საზოგადოების წინაშე პასუხისმგებლობას, მას სახელმწიფო კონტროლთან აიგივებენ, უარს ამბობენ ეთიკის კოდექსზე. სურთ, იყვნენ თავისუფალნი და თვითშემოქმედნი, თავი ხშირად პოლიტიკურ შემოქმედად წარმოუდგენიათ და არა ინფორმაციის მომპოვებლად, გამავრცელებლად. შედეგად საზოგადოებასა და მასმედიას შორის კონფლიქტს ვიღებთ. მაგრამ თუ მასმედიის წარმომადგენლებს უნდათ, რომ ჟურნალისტები ერქვათ, მაშინ არავითარ შემთხვევაში არ უნდა დაუშვან ფაქტების არასწორი ინტერპრეტირება. მათ ისევე უნდა დაიცვან სიმართლის თქმისა და საზოგადოების ინტერესების უზენაესობის პრინციპები, როგორც მათი პროფესიის სხვა სფეროების წარმომადგენელმა. ჟურნალისტიკა ხალხს საჯარო კრიტიკისა და კომპრომისების მოძიებისათვის ასპარეზს უნდა ამღვდეს. მასმედიისა და საზოგადოების ურთიერთობა უნდა გულისხმობდეს მრავალრიცხოვან შეთანხმებებს, რომლებსაც ხალხის უმეტესობა

ადიარებს და რომლებიც მაყურებლების, მსმენელების, მკითხველების წინაშე მდგარი პრობლემების გადაჭრის საშუალებაა. ამდენად, იმისათვის, რათა მედიამ შეინარჩუნოს პრესტიჟი და დამოუკიდებლობა, მან ღრმად უნდა გააცნობიეროს თავისი უპირველესი მოვალეობა – უზრუნველყოს კარგი საზოგადოებრივი სამსახური. ვფიქრობთ, ქართულმა მედიამ სამართლებრივ და ეთიკურ რეფორმაზე უნდა იზრუნოს და ამით მთლიანად ქვეყნის განვითარებასაც შეუწყოს ხელი. წინამდებარე ნაშრომი სწორედ ამ აქტუალურ საკითხებზე პასუხის გაცემის მცდელობას წარმოადგენს.

კვლევის მიზანი. ჩვენი საზოგადოების ცხოვრებაში მომხდარმა ცვლილებებმა გამოიწვია მასმედიის აქტიური მონაწილეობა საზოგადოებრივი ცხოვრების სოციალურ კონტროლში. შესაბამისად მნიშვნელოვანი გახდა ისეთი ანგარიშვალდებულების სისტემების განვითარება, როგორც არის ჟურნალისტური ეთიკისა და სამართლებრივი ნორმების რეგულაცია. წარმოდგენილი ნაშრომი მიზნად ისახავს, გამოიკვლიოს ჟურნალისტური ეთიკის მნიშვნელობა ქვეყანაში დემოკრატიული რეფორმების მიმდინარეობისას და ხაზი გაუსვას დემოკრატიული ინსტიტუტების განვითარების ხელშეწყობას საქართველოს მასმედიაში, აგრეთვე, ისეთ სფეროში მომუშავე ჟურნალისტთა დახმარებას, როგორცაა ჟურნალისტური გამოძიება.

კვლევის ამოცანები. ნაშრომში განხილულია ის საკითხები და პრობლემები, რომლებიც დემოკრატიული განვითარების გზაზე მედიამ უნდა გადალახოს: განისაზღვროს პროფესიული ქცევის ნორმები, შემდეგ კი, ამ ნორმების დასამკვიდრებლად შექმნას მექანიზმი, რომელიც მომხმარებლისა და მასმედიის ურთიერთობის დარეგულირებას შეეცდება. აქ იგულისხმება ისეთ კითხვებზე პასუხის გაცემა, როგორცაა: რა მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს ეთიკური მედია? როგორია მედიის წარმომადგენლების პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე? როგორი უნდა უყოს ჟურნალისტის ეთიკური სტანდარტი? და ა.შ.

კვლევის მეთოდები. საკითხი წინასწარ შესწავლილია ევროპის მაგალითზე: ევროკავშირის პროექტის – „დემოკრატიული ჟურნალისტიკის განვითარება“ – აქტიური მონაწილეობით, ასევე, ათენის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების ფაკულტეტზე სწავლებისას. ამერიკის შეერთებულ შტატებში „მედია ადვოკატების“ პროგრამის ფარგლებში მონაწილეობით. ნაშრომში ეთიკური მედიის განვითარების მოდელი წარმოდგენილია ევროპულ, ამერიკულ, რუსულ, ქართულ ბეჭდურ და ელექტრონულ მედიაში გამოქვეყნებული მასალების შედარებითი ანალიზით და ავტორის მიერ შემოთავაზებული სწავლების მეთოდიკით, შეფასებებითა და ინტერპრეტაციით.

კვლევის შედეგები/მეცნიერული სიახლე. დისერტაციაში წარმოდგენილი მასალა, შესაძლოა, გამოყენებულ იქნეს XX საუკუნის მეორე ნახევრის და XXI საუკუნის დასაწყისის თანამედროვე დასავლური და ქართული ჟურნალისტიკის საკითხების კვლევისას. მან, ასევე, შეიძლება შეასრულოს ლექციური სპეცკურსის როლი. ნაშრომში განხილული და სამეცნიერო მიმოქცევაში შემოტანილი მასალა, როგორც მანამდე ერთ მთლიანობაში შეუსწავლელი წყარო და მათი ანალიზი, გარკვეულწილად შეუწყობს ხელს თანამედროვე დასავლური და ქართული მედიის ურთიერთქმედების ინტენსიურობის, თავისუფალი ჟურნალისტიკის განვითარების პროცესის თავისებურების, ეთიკური მასმედიის პრინციპების კომპლექსურ შესწავლას. იმავდროულად, ვფიქრობთ, რომ ქართულ და დასავლურ პერიოდიკაზე დაყრდნობით დაწერილი საკვალიფიკაციო ნაშრომი შემდგომი კვლევა-ძიებისათვის ერთგვარ საყრდენადაც იქცევა.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა. ნაშრომში წარმოდგენილი მეთოდიკით ჟურნალისტები შეისწავლიან მედია-ეთიკაში საჭირო აქტუალურ თეორიულ მასალას და აუცილებელ უნარ-ჩვევებს და შეძლებენ შექმნილი ცოდნის გამოყენებას ჟურნალისტური საქმიანობის სწორად ჩასატარებლად. ისინი, ასევე, გაეცნობიან მედია-ეთიკის წარმართვის მეთოდიკას ევროპის ქვეყნების და აშშ-

ს მაგალითზე, რაც ხელს შეუწყობს მათი კვალიფიკაციის ამაღლებას.

თავი I. დეონტოლოგია და ჟურნალისტიკა

„დეონტოლოგია“ არის ეთიკური მოძღვრება მოვალეობისა და ჯეროვანის პრობლემებზე. მედია-ეთიკის აღმნიშვნელ ტერმინად ზოგიერთ ევროპულ ქვეყანაში *déontologie* (საფრანგეთი) ან *deontologia* (იტალია, ესპანეთი) გვხვდება. ეთიკა ხშირად გულისხმობს დაუწერელ ტრადიციულ წესებს, რაც წარმოადგენს კონსენსუსს იმის თაობაზე, თუ რა ქმედებაა მისაღები და რა მიუღებელი და როგორი ქმედების გამო შეიძლება გარიყონ ჟურნალისტი კოლეგებმა პროფესიული წრიდან. უმეტეს ქვეყნებში რედაქტორთა და ჟურნალისტთა ასოციაციებმა საჭიროდ მიიჩნიეს, შეექმნათ პროფესიულ მოვალეობათა ქარტიები, თუმცა ზოგიერთი ჟურნალისტი მკაცრად აკრიტიკებდა ამ იდეას.

ჟურნალისტური დეონტოლოგია არის ჟურნალისტთა ქცევის განმსაზღვრელი მორალურ-ეთიკური კოდექსი, რომელიც ზოგიერთ ქვეყანაში კანონების სახითაა გამოქვეყნებული. ზოგ გამომცემლობასა თუ ტელეკომპანიას საკუთარი ნორმები აქვს დაწერილი. ნებისმიერი კოდექსისათვის მნიშვნელოვანია ორი პრინციპის დაცვა: სიტყვის თავისუფლების და ჟურნალისტის პროფესიონალიზმისა. ავსტრიული კოდექსი გმობს „ადამიანთა დამინებას“, „ბელგიური“ მოითხოვს, არ მოხდეს დანაშაულის, ტერორისა და სხვა სასტიკი ქმედებების განდიდება: საბერძნეთში ჟურნალისტისგან საჩუქრის მიღება დაუშვებელია. ასე რომ, ეს კანონები პირობითია და იმდენადაა მნიშვნელოვანი, რამდენადაც მაღალია ჟურნალისტის პატიოსნება. დეონტოლოგიის კანონები არ გულისხმობს მათ დამრღვევთა სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას, მაგრამ დემოკრატიულ ქვეყნებში მათ გარეშე ჟურნალისტები ვერ მოახერხებენ ეთიკური და სანდო მედიის ჩამოყალიბებას. ნდობა და პატივისცემა საჭიროა, რათა ჟურნალისტი კარგად ემსახუროს საზოგადოებას. დღესდღეობით ჟურნალისტს არ შეუძლია, ცალკე იბრძოდეს პოლიტიკური ან

ეკონომიკური ზეწოლის წინააღმდეგ. საზოგადოებას უდიდესი პოლიტიკური ძალა გააჩნია. ჟურნალისტიკა უნდა გაითვალისწინოს საზოგადოების ინტერესი და რეგულარულად მიაწოდოს მას ინფორმაცია. ამისათვის საჭიროა დამხმარე საშუალებები, რომელთა მეშვეობითაც ეს მოხერხდება. მას შეიძლება მასმედიის ვალდებულებების ნორმები ვუწოდოთ. ყველა მათგანს საერთო თვისება გააჩნია: მათი მიზანია, მედია იყოს დემოკრატიული და აკმაყოფილებდეს საზოგადოებას. ჟურნალისტიკის ვალდებულებების სისტემებს შორისაა ისეთი ინდივიდები, როგორცაა გაზეთის „ომბუდსმენი“, სტრუქტურული ჯგუფები: სატელევიზიო მიმომხილველთა ასოციაციები, დოკუმენტები – კრიტიკული წერილი ან ეთიკის ნორმების კრებული. ეს ნორმები ყველა სიტუაციაში ეფექტური არ არის, მაგრამ ყველა მათგანი უვნებელია, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა. ყველა მათგანის ამოქმედებას განაპირობებს საზოგადოება. მეორე დადებითი თვისება მათი მრავალგვარობაა. ეს სისტემები იყენებენ კრიტიკას, მონიტორინგს, წვრთნას ან მათ ნებისმიერ კომბინაციას. ზოგიერთი უშუალოდ მედიასთან იქმნება, ზოგი მისგან დამოუკიდებლად. მედიაზე პასუხისმგებლობის სისტემები ფუნქციონირებენ ადგილობრივ, რეგიონალურ, ეროვნულ, საერთაშორისო ან ოთხივე დონეზე. მასმედიის პასუხისმგებლობის სისტემები ადვილად ეგუებიან ამა თუ იმ გარემოებას და ერთად მუშაობის უნარიც გააჩნიათ. მედიის მოვალეობის წესების მთავარი მიზანია არა მხოლოდ ჟურნალისტიკის დახვეწა, არამედ საზოგადოებისთვის მისი რწმენის დაბრუნებაც. რაც შეეხება მედიის ეთიკის წესებს, ანგარიშვალდებულების სისტემებს საქართველოში – ეს პრობლემა ყველა ერში, რომელმაც ახლახან დააღწია თავი ტოტალიტარულ რეჟიმს. საქართველოს სჭირდება სოციალური პასუხისმგებლობის დადებითი პოლიტიკა, მედიის პასუხისმგებლობა ხარისხზე. პარიზის უნივერსიტეტის პროფესორმა კლოდ ჟან ბერტრანმა, რომელიც დაინტერესებულია საქართველოს თანამედროვე მედიის კვლევით, ურჩია ქართულ მასმედიას: „საჭიროა, რომ საწყის ეტაპზე მედიის ანგარიშვალდებულების რაც შეიძლება ბევრი სისტემა ჩამოყალიბდეს, რომელიც არც სადაო იქნება და არც ძვირი“. აქედან დასკვნა: საქართველოს კანონები და მარეგულირებელი

მექანიზმები ვერ შეცვლიან ჟურნალისტიკას უკეთესობისაკენ, სასურველი გარემო სწორედ ჟურნალისტებმა უნდა შეუქმნან მედიას. დასავლური გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ საზოგადოებას და პროფესიონალ ჟურნალისტებს თავისუფალი მასმედიის შექმნა მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში შეუძლიათ.

ჟურნალისტებს უნდა ჰქონდეთ საერთაშორისო ეთიკურ-დეონტოლოგიური კოდექსი. თუმცა, მხოლოდ კოდექსის მიღება, თუნდაც ეს იდეალური დოკუმენტი იყოს, საქმეს ვერ უშველის, თუ არ იარსებებს ამ წესების დაცვის მექანიზმები. დასავლური მედია ასეთ დამცავ საშუალებად მოიაზრებს „პრესის ომბუდსმენის“ თანამდებობის შემოღებას და „პრესის საბჭოს“ შექმნას. „პრესის საბჭოს“ შექმნა თუ „ომბუდსმენის“ დანიშვნა ჟურნალისტური დეონტოლოგიის პრობლემების მოგვარების გარანტია, თუმცა, არა უებარი საშუალება, რომელიც მედიაში არსებულ ყველა ნაკლოვანებას გამოასწორებს. ფსიქოლოგიური, სოციოლოგიური და სხვა მეთოდების გამოყენება ჟურნალისტურ პრაქტიკაში აუცილებელია, რათა მათი მეშვეობით მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებმა, პერიოდულმა გამოცემებმა, პერსონალურად ჟურნალისტებმა თავიანთი პროფესიონალიზმის, თავისუფლების, დემოკრატიის ოპტიმალური განხორციელება შეძლონ.

ჟურნალისტური გამოძიების „პერსონაჟები“ ხშირად ხდებიან ადამიანები, რომელთა მოქმედება, მსუბუქად რომ ითქვას, არ ემთხვევა საზოგადოების ინტერესებსა და მასში არსებულ კანონებს, როგორცაა კორუფციონერები, კრიმინალური ჯგუფების წევრები, პოლიტინტიგანები, თაღლითები, ეკოლოგიური სფეროს დამნაშავეები და ა.შ. ჟურნალისტს შეუძლია დაწეროს ყველაფერი, რაც გასაგებს ხდის ამ დანაშაულებრივ ქმედებას, აჩვენოს საზოგადოებისათვის საფრთხის ხარისხი, მაგრამ არა უმეტეს ამისა. ეთიკური მოთხოვნები, რომელსაც უნდა იცავდეს ჟურნალისტი, კარგად არის ფორმულირებული შიდაკორპორაციულ კოდექსში – „რეკომენდაციები „ბი-ბი-სი“-ს პროდიუსერებისთვის. პატივისცემა პირადი ცხოვრების დაცვისადმი“ (2000 წ.). „ბი-ბი-სი“ პატივს უნდა სცემდეს

ადამიანების პირად ცხოვრებას. კერძო ქვეყნები, მიმოწერა, მოლაპარაკებები არ შეიძლება გახდეს საზოგადოებრივი საკუთრება, თუკი ეს არ არის გამართლებული უფრო ფართო საზოგადოებრივი ინტერესებით. სამწუხაროდ, ბევრი ჟურნალისტი ზოგჯერ ივიწყებს, რომ ცნება „საზოგადოებრივი ინტერესი“ და „საზოგადოების ინტერესები“ სრულიად სხვადასხვაა. საზოგადოებას შეუძლია აინტერესებდეს ყველაფერი, ისიც კი, რაც კონკრეტულ ადამიანს კანონის მიხედვით შეუძლია, არ გაამხილოს, რაც საზოგადოებას აბსოლუტურად არ ეხება. სამწუხაროდ, მაღალპროფესიულ დონეზე მომზადებულ ჟურნალისტურ გამოძიებასთან ერთად, ცნობილი ხდება ისეთი ჟურნალისტური გამოძიება, რაც ამ ჟანრს არ შეესაბამება და ბუღვარული პრესის ნაწარმოების ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს, ასეთი „გამოძიებებისას“ ავტორები არღვევენ არა მარტო ეთიკის ნორმებს, არამედ კონსტიტუციასაც, რომლის მიხედვით, ქვეყნის მოქალაქეთა პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაა გარანტირებული და იგი კონკრეტიზირებულია სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამის სტატიაში (მუხლი 142) „დანაშაული ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების წინააღმდეგ“ და ისჯება განსაზღვრული კანონით – ჯარიმით ან გამასწორებელი სამუშაოთი ვადით ერთ წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთით ვადით ორ წლამდე. ნებისმიერი ქვეყნის ეთიკურ კოდექსში დასახელებული ნორმები შეიცავს ჟურნალისტთა და მისი გამოძიების „გმირების“ ურთიერთობებისთვის მნიშვნელოვან საკვანძო მონაცემებს, რომელთა დაცვა მათი ურთიერთობების დონეს სრულიად მისაღებს ხდის.

თავი II. საინფორმაციო წყაროს მისაწვდომობის პრობლემა

საინფორმაციო და ანალიტიკური მედიის წარმოების დროს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს საინფორმაციო წყაროებსა და მისი გამოყენების სპეციფიკას. ინფორმაციის არჩევისა და შექმნის პროცესი თემის, ფაქტის, ტექნიკის გამოყენების თავისებურ მიდგომას საჭიროებს. ამ თვალსაზრისით ჟურნალისტი მუდმივად

ცდილობს, მოიპოვოს მრავალფეროვანი და სკანდალური ინფორმაცია. ჟურნალისტურ გამოძიებაში საინფორმაციო წყაროების ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპია ის, რომ დაამტკიცოს არა თვით, ვთქვათ, კორუფციის ფაქტი, რაც საგამომიებო ორგანოების პრეროგატივაა, არამედ, გამოავლინოს მტკიცებულებათა ისეთი რაოდენობა, რომელიც სწორი დასკვნის საშუალებას მისცემს საზოგადოებას. ბოლო პერიოდის ქართულ მასმედიაში ჟურნალისტური გამოძიება იშვიათად გვხვდება. ერთ-ერთი პრობლემა, რაც აფერხებს მის განვითარებას, დაკავშირებულია ინფორმაციის შეზღუდვასთან, ხელმიუწვდომლობასთან. ყოველ უწყებაში მოქმედებს მასმედიასთან ურთიერთობის საკუთარი, დაუწერელი, მაგრამ მკაცრი წესები.

საჭირო ინფორმაციის მიღება ნებისმიერი გამოძიების ყველაზე რთული ეტაპია. ძიება ადვილდება მაშინ, როდესაც ავტორი ფლობს ინფორმაციის მოპოვების წესებს, იცის, თუ რომელ წყაროს რა დატვირთვა აქვს გამოძიებისთვის. მედიის მკვლევარები ასახელებენ საგამომიებო ჟურნალისტიკის შემდეგ საინფორმაციო წყაროებს: **1. ინფორმაციის წყარო** – ადამიანი. ჟურნალისტიკისთვის საჭირო და აუცილებელი ინფორმაციის მიცემა შეუძლიათ პირებს, რომელნიც შეიძლება იყვნენ მოწმეები, თვითმხილველები, თანამონაწილეები, ავტორიტეტული, კომპეტენტური პირები, რომელიმე მოვლენათა ან სხვისი ინფორმაციის მფარველი (შემნახველი, მატარებელი), წერილების, არქივის, დღიურების, დოკუმენტების, ზეპირი მონათხრობისა და სხვათა ავტორები. კერძო პირისგან ინფორმაციის გაცემა მათ ნება-სურვილზეა დამოკიდებული ან ჟურნალისტის ოსტატობასა და მიდგომაზე, რომ მოიპოვონ საინფორმაციო წყაროების (ადამიანების) ნდობა და მიიღონ მათგან საჭირო მონაცემები. რაც შეეხება კანონს, მის ფარგლებში პიროვნებას ეძლევა ინფორმაციის გაცემის თავისუფლება, ამიტომ, აქ, შესაძლოა, ჟურნალისტის უნარსა და გამოცდილებაზე, სანდოობაზე, მის პროფესიულ რეიტინგზე იყოს ყველაფერი დამოკიდებული; **2. ფიზიკური დოკუმენტები** – ვიდეო-აუდიო ჩანაწერები, წიგნები, ფილმები, გაზეთები, ტელეინფორმაცია, იურიდიული დოკუმენტები, ინტერნეტი; **3.**

სხვადასხვა ორგანიზაციები და დაწესებულებები, რომელთანაც მასმედიის ურთიერთობები რეგულირდება კანონით და სხვა ნორმატიული აქტებით. მოპოვებული წყაროების გამოყენებისას აუცილებელია მათი დაცვა დაწესებული ნორმატიული აქტების შესაბამისად.

„ემბარგო“ – წყაროს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის დროებით შენახვა, გადამოწმების ან დაზუსტების მიზნით. ჟურნალისტურ გამოძიებაში არსებობს სისწორისა და ობიექტურობის „ბარომეტრი“: ინფორმაცია მაშინ ითვლება მისაღებად და გავრცელების ღირსად, თუ მისი სისწორე დაგვიდასტურათ სულ მცირე სამმა დამოუკიდებელმა წყარომ. კრიმინალური საქმეების განხილვისას ყოველთვის უნდა დავიცვათ მხარეთა პარიტეტი. ჟურნალისტი მუდამ ფიზილად უნდა იყოს და არასოდეს უნდა მოადუნოს კრიტიკის უნარი: არ დაუშვას, რომ სხვებმა მოახდინონ მისით მანიპულირება ან მისი დეზინფორმირება; მაშინაც კი, როცა სიმართლე ჟურნალისტის მხარესაა, იგი არ უნდა გვევლინებოდეს ბრალმდებლად იმ შემთხვევების გარდა, თუ ამას საზოგადოების კეთილდღეობა არ მოითხოვს.

Off the record ნიშნავს წყაროს მიერ მოცემული ინფორმაციის გათვალისწინებას, მაგრამ მისი გამოყენება მასალაში არ შეიძლება წყაროსთან წინაწარი შეთანხმების გარეშე. ანონიმური წყაროს მონაცემები შეიძლება გამოქვეყნდეს მხოლოდ მაშინ, თუ მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საზოგადოებისთვის. როდესაც გაზეთში ამა თუ იმ პირზე იბეჭდება მაკომპრომეტირებელი ინფორმაცია, ამ პიროვნების უფლებაა, გამოთქვას თავისი აზრი. მისი კომენტარი შეიძლება შეიცავდეს ჟურნალისტისთვის უცნობ და საკმაოდ საფუძვლიან არგუმენტს ან მას შეუძლია შეასწოროს ინფორმაცია, რომელიც, უბრალოდ, არასწორია. ზოგ შემთხვევაში ეს პირი ჟურნალისტს აწვდის უფრო კარგ და მეტ ინფორმაციას, ზოგჯერ ინტერვიუ მხოლოდ მოკლე, ფაქტების უარყოფელი განცხადებით მთავრდება. ყველა ეს ხერხი ჩინებულად აქვს დამუშავებული არა მარტო საქართველოს, არამედ სხვა განვითარებული ქვეყნების ბიუროკრატისა და ჩინოვნიკებს. მაგრამ, ხშირ შემთხვევაში, გამოცდილი

ჟურნალისტი-გამომძიებელი სწორედ ამ დროს არ თანხმდება, რომ გახმაურებული საქმე დაიხუროს და განაგრძობს ძიებას.

On the record - გვაქვს გამოყენებული მასალა და ავტორიც მითითებულია. ასეთი ტიპის პროექტები განსაკუთრებული ამბიციურობით გამოირჩევა და მისი გაშუქება საკმაოდ დიდ რისკთან არის დაკავშირებული.

On deep background - მასალას წერ საკუთარი და არა წყაროს ენით. ამ შემთხვევაში უშუალო დაკვირვება არ შეიძლება იქნას უარყოფილი. მაგალითი: „ფილადელფია ინქუაირერ“-ის ჟურნალისტმა აღწერა რუსეთის ჯარების მიერ ჩეჩნეთის მშვიდობიანი მოსახლეობისთვის იარაღით სროლის ფაქტი – ინციდენტი მოგვიანებით უარყო ოფიციალურმა მოსკოვმა. კორესპონდენტმა შეძლო სოფლების დაცხრილვის ფაქტზე სტატიის მომზადება, რადგან თვითონ იქ იმყოფებოდა.

„სტატუსისა“ და „ნდობის“ კატეგორიების მოშველიებით ჟურნალისტ-გამომძიებელი განმარტავს ისეთ სოციალურ-ფსიქოლოგიურ მოვლენებს, როგორცაა: საჯარო სიტყვა, გარემოებები, რომლებიც ხელს უწყობენ საჯარო სიტყვის ეფექტის შექმნას, განიხილავს საზოგადოებრივი აზრისა და განწყობილების განვითარებისა და გამოვლინების პასიურ და აქტიურ ფაზებს. ყოველივე ამის საფუძველზე გამოაქვს დასკვნა, რომ უდიდესი ძალა აქვს საჯარო სიტყვას, თუ მას წარმოთქვამს ის, ვინც საჭიროა, სადაც საჭიროა და როცა საჭიროა. ამ შემთხვევაში ნაგულისხმევია საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე სიტყვის ზემოქმედების ეფექტურობა, რაც წარმოადგენს მცდელობას, ყურადღება მიიპყრონ და თავად შექმნან ინტერესი ამა თუ იმ აქტუალური პრობლემის მიმართ, მოახდინონ საზოგადოების დარაზმვა განსაზღვრული საკითხის გადასაწყვეტად თუ არა, განსახილველად მანც.

თავი III. ახალი ამბები და მედია-ეთიკა

ეთიკური მედიის ნორმებით მომზადებული თანამედროვე საინფორმაციო გამოშვებები ოპერატიულობით, სამართლიანობით, აკურატულობით და კრიტიკულობით გამოირჩევა. უფრო მარტივად რომ ვთქვათ, შემოსავლიანი, მომგებიანი მედია ყოველნაირად უნდა ცდილობდეს, რაც შეიძლება დიდი აუდიტორიის შენარჩუნებას, მკითხველ-მსმენელ-მაცურებელთა მოსაზიდად ჟურნალისტს საზოგადოებისათვის საინტერესო თემებზე უწევს მუშაობა. დილემა, რომლის წინაშეც ჟურნალისტიკა დგას, ესაა – როგორ დაამთხვიოს საბაზრო მოთხოვნები საზოგადოების ინტერესთა დაკმაყოფილებას და ამავდროულად, შეასრულოს თავისი როლი დემოკრატიაში, განსაკუთრებით მაშინ, როცა საზოგადოებას მაინც და მაინც არ იზიდავს პოლიტიკისა და ხელისუფლების სიახლენი. როგორ ასრულებს ეთიკური ახალი ამბების მედია ინფორმაციულ და საგანმანათლებლო როლს, რომელსაც თავისუფალი საზოგადოება ეყრდნობა, რა გავლენას ახდენს პოლიტიკოსებზე? ეთიკურ მედიას ძალუმს ჩამოაყალიბოს არა მხოლოდ მოსაზრებები, არამედ რწმენაც. მას შიდასაზოგადოებრივი დამაბულობის გამოწვევაც შეუძლია, როცა წინა კლანზეა წამოწეული ადამიანის ინტერესები, საჭიროებები და პირდაპირი ან ირიბი პიროვნული ფასეულობები.

ინფორმაციის ნაკადიდან ჟურნალისტს აუცილებლად უნდა შეეძლოს, გადაარჩიოს მიზნის მიღწევისათვის სასარგებლო ინფორმაცია. მთავარია მიღებული ცნობების მნიშვნელობათა ცოდნა. ინფორმაციის მნიშვნელობა კი, უპირველეს ყოვლისა, განისაზღვრება შინაარსით, ფაქტების სიუხვითა და უტყუარობით. ინფორმაცია უპირველესად უნდა შეფასდეს მისი მნიშვნელობის თვალსაზრისით, რომელიც ამა თუ იმ სახით შუქდება პრესაში მის შემქმნელთათვის გამოსადეგი მიზნებით. ასეთი ინფორმაცია ხშირად არსებობს დოკუმენტური ფორმით, თუმცა სრულიადაც არ წარმოადგენს სინამდვილის გარანტიას, შესაძლოა, იგი იყოს უტყუარი ან დეზინფორმაცია. სწორედ ამ უკანასკნელმა გარემოებამ ჟურნალისტი მუდამ უნდა დაიცვას დოკუმენტების

სრული ნდობისგან. მას უნდა შეეძლოს ერთმანეთისგან უტყუარისა და ყალბის გარჩევა.

სახელების „დანიუსება“ მედია-ეთიკაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რადგან ისტორიები კონკრეტული სახელებითა და გვარებით აუდიტორიისთვის ბევრად უფრო დამაჯერებელია. მხოლოდ განსაკუთრებულ, ზოგიერთ შემთხვევაში რეპორტიორები არღვევენ სრული სახელების „დანიუსების“ პრაქტიკას.

თავი IV. მასმედიის სამართლებრივი რეგულაციები

სამართლებრივი ნორმები ჟურნალისტ-გამომძიებლის მოღვაწეობაში აუცილებელია განვასხვაოთ იმისგან, რასაც ეწოდება ჟურნალისტის „სამართლებრივი დევნა“, როცა სამართლის ნორმები გამოიყენება ანგარიშსწორებისთვის მედიის არასასურველი გამოძიებების ავტორების მიმართ. სამართლებრივი შეზღუდვა ესაა იურიდიული ნორმა, კანონი, რომელიც ჟურნალისტმა აუცილებლად უნდა დაიცვას თავისი პროფესიონალური (მათ შორის, საგამომძიებლო) მოღვაწეობისას. ჟურნალისტ-გამომძიებლის მუშაობის სამართლებრივი „არეალი“, როგორც იტყვიან, უპირველესად, კანონებშია „გაწერილი“. საერთაშორისო ფედერაციის მიერ ჩამოყალიბებული პრინციპები, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებათა და ჟურნალისტთა უფლება-მოვალეობების შესახებ მუხლები საქართველომაც შეიტანა საკონსტიტუციო კანონში. კონსტიტუციაში შეტანილი კანონები „მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებზე“, „პოლიციაზე“, „პროკურატურაზე“, „მოსამართლის სტატუსზე“, „ოპერატიულ სამძებრო საქმიანობაზე“, „უსაფრთხოების ფედერალურ სამსახურზე“, „სახელმწიფო საიდუმლოებაზე“, ყველა ჟურნალისტმა აუცილებლად უნდა იცოდეს.

სამართლებრივი შეზღუდვები, რომლებიც აქტიურად „მოქმედებენ“ ინფორმაციის მოპოვების დროს, მოცემულია საქართველოს კონსტიტუციის 24-ე მუხლში. ეს შეზღუდვები

უკავშირდება სახელმწიფოს უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის, დანაშაულის თავიდან აცილების, სხვათა უფლებებისა და ღირსების დაცვის, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველყოფის საკითხებს. თუმცა, ჟურნალისტს უნდა ახსოვდეს, რომ ინფორმაციის მოძიებისას ამა თუ იმ საიდუმლოს გამჟღავნება, რომელიც, შესაძლოა, ადამიანის პირად ცხოვრებას ეხებოდეს (რაც, როგორც წესი, კანონის დარღვევასთანაა კავშირში), შესაძლოა, რაღაც დოზით იყოს გამართლებული, თუმცა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მასში არის დიდი საზოგადოებრივი მოთხოვნილების აუცილებლობა.

საერთაშორისო კვლევების შედეგების მიხედვით დღეს, როდესაც ადამიანის უფლებების დარღვევა მსოფლიოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრობლემაა, არ ჩანს მისი გადაჭრის რეალური შესაძლებლობები – საგამომიებო ჟურნალისტიკას სწორედ აქ შეუძლია მიუთითოს მოსახლეობის დაცვის სტანდარტებზე, ადგილობრივ თუ ეროვნულ დონეზე გავლენა მოახდინოს ადამიანებისადმი ძალადობის შემცირებაზე, აიძულოს ხელისუფლება, დროულად მოაგვაროს ქვეყანაში არსებული კრიზისი. უფრო მეტიც, ეთიკურ რეგულაციებზე დაფუძნებულ საგამომიებო ჟურნალისტიკას შეუძლია ისეთი ინფორმაციის მოპოვება და გავრცელება, რომელიც, სხვა შემთხვევაში, შესაძლოა, დაფარული ან შეუმჩნეველი დარჩენილიყო.

ვიდრე ჟურნალისტური გამოძიება მედიაში ფეხს მოიკიდებდა და განვითარდებოდა, ჟურნალისტები ავტორიტეტებთან საუბარს არჩევდნენ და მათგან მხოლოდ ერთ წყაროს იყენებდნენ ანუ პრივილეგია მოვლენასთან დაკავშირებულ ერთ მხარეს ენიჭებოდა. თანამედროვე ჟურნალისტურ გამოძიებაში ავტორები მოტივირებულნი არიან ბეჭდურ თუ ელექტრონულ მედიაში გამოიყენონ როგორც ოფიციალური წყაროები, ასევე უბრალო ადამიანები, რათა დაბალანსდეს მასალაში დოკუმენტურად გადმოცემული ფაქტები.

პროფესიული ურთიერთობებისას ჩნდება პიროვნული სიმპათიები. პატარა ქალაქებში ჟურნალისტები თავიანთ წყაროებს სამუშაო საათების შემდეგაც ხვდებიან, რადგან შეუძლებელია, რომ თავი აარიდონ მათთან ახლო პიროვნულ ურთიერთობებსაც. ზოგიერთ ჟურნალისტს აქვს განსხვავებული ურთიერთობის ტაქტიკა; მათი აზრით, მთავრობის ოფიციალურ პირებთან, პროკურორებთან, პოლიტიკოსებთან და სხვა პასუხისმგებელ პერსონებთან ხისტი დამოკიდებულებაა საჭირო. პრესა ამით სახელმწიფო სტრუქტურებისა და სხვა მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტიტუტების მიმართ ე.წ. „ჩასაფრებული ძაღლის“ ფუნქციას ასრულებს.

მსოფლიოს მედია-ორგანიზაციებში მომუშავე მრავალ ჟურნალისტს ინფორმაციის მოპოვებისათვის თანხის გადახდა უწევს. მაგალითად, ბრიტანეთის მედიას წყაროებთან ამგვარი გარიგებების ხანგრძლივი ისტორია აქვს. ის დასავლეთ ევროპაში ცნობილია, როგორც „ჩეკებთან დაკავშირებული ჟურნალიზმი“. რუსეთში ზოგიერთი ოფიციალური პირი ამზადებს ანაზღაურებების სიას, რომელიც ემყარება ინტერვიუს შინაარსობრივ დატვირთვასა და მასალის მოცულობას. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში კი სახელმწიფოს ოფიციალური პირები უფრო გულახდილად ესაუბრებიან ჟურნალისტებს, თუკი ანაზღაურება ჩართულია საქმეში. ამერიკული მასმედია „ჩეკებთან დაკავშირებულ ჟურნალიზმს“ ტრადიციულად პოლიციას უპირისპირებს. ჟურნალისტმა არ უნდა იყიდოს ინფორმაცია დანაშაულის თვითმხილველის ან კრიმინალისგან.

თავი V. საინფორმაციო წყაროებთან ურთიერთობის სამართლებრივი და ეთიკური ნორმები

ჟურნალისტებმა არ უნდა მოატყუონ წყაროები ან შეცდომაში შეიყვანონ ისინი აუდიტორიისთვის სიმართლის თქმის მიზეზით. თუმცა, ზოგჯერ საჭირო ხდება წყაროების მოტყუება, თავის სხვად გასაღება, პირად საკუთრებაში შეჭრა, კანონის დარღვევაც კი

იმისათვის, რომ ჟურნალისტური გამოძიება ჩატარდეს და საზოგადოებისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის ინფორმაცია გამოაშკარავდეს. მთავარი ამ დროს არის ის, რომ ჟურნალისტი საზოგადოების ინტერესებისთვის, მის საკეთილდღეოდ მოქმედებს და მიზნად არ ისახავს არანაირ პირად ინტერესს. ჟურნალისტური გამოძიების კონკრეტული სიტუაციიდან გამომდინარე, გამოიყენება სხვადასხვა მეთოდი, ხშირად კომპლექსურიც. განვიხილოთ ყველაზე მნიშვნელოვანი და აპრობირებული მეთოდები.

ჟურნალისტური დაკვირვება შემთხვევით ხასიათს კი არ ატარებს, არამედ მიზანმიმართულია. მისი ობიექტი შეიძლება იყოს უზრალო და ამავე დროს განსაკუთრებულად რთული საზოგადოებრივ-პოლიტიკური, რელიგიური, ზნეობრივი პროცესები, მოვლენები და სიტუაციები. ჟურნალისტური დაკვირვება იყოფა ჩართულად და არაჩართულად. პირველ შემთხვევაში მაძიებელი ხდება, მაგალითად, რელიგიური სექტის წევრი, მეორე შემთხვევაში ის შეისწავლის იმავე სექტის საქმიანობას, მაგრამ გარედან ისე, რომ მასში მონაწილეობას არ იღებს. ჩართული დაკვირვება ყველაზე პოპულარული მეთოდია ჟურნალისტი გამომძიებლისთვის. ის უფრო მეტად აახლოებს ავტორს მისთვის საინტერესო ობიექტთან, რამდენადაც იგი უშუალოდ არის მასთან შეხებაში და ყველაფერს „შიგნიდან“ ხედავს.

ექსპერიმენტი ძალიან ახლოსაა ჩართული დაკვირვების მეთოდთან და ხშირად მათ ერთ და იმავე მეთოდადაც თვლიან. ჩვენი შეხედულებით, ექსპერიმენტი შეგვიძლია ჩავთვალოთ დამოუკიდებელ მეთოდად. როცა ჟურნალისტი ატარებს ექსპერიმენტს, ის აუცილებლად ქმნის მანამდე არარსებულ, ხელოვნურ სიტუაციას, იგი მას შეისწავლის და გამოიყენებს დაკვირვების სხვა მეთოდებთან ერთად.

იმის გათვალისწინებით, რომ ეთიკური კოდექსების უმრავლესობა ახალ ამბებსა და საგამომიებო ჟურნალისტიკას უკავშირდება, უმეტესი მუხლები ამ კატეგორიაში გვხვდება. ჟურნალისტი არ

უნდა ემორჩილებოდეს არავითარ ზეწოლას, იქნება ეს გარე თუ შიდა ზეწოლა, რომელიც მიზნად ისახავს, გავლენა მოახდინოს ახალი ამბებისა და საგამოძიებო თემების შერჩევის პროცესზე ან მათ გადმოცემაზე.

უნდა ვიცოდეთ დოკუმენტების წაკითხვა: არა მარტო დამწყები, საკმაოდ გამოცდილი ჟურნალისტებიც კი განუწყვეტლივ აწყდებიან ისეთ პრობლემებს, როგორცაა ოფიციალური დოკუმენტაციის კითხვა, მათი ადეკვატურად გაგება და შეფასება, მთავარისა და მეორეხარისხოვანის ერთმანეთისგან გარჩევა. ჭეშმარიტების დასადგენად ორი გზა არსებობს: პირველი – მიენდეთ ოფიციალურ დოკუმენტებსა თუ კომენტარებს და მათი ციტირება მხოლოდ შემდეგ მოახდინეთ. ეს იოლი და უსაფრთხო გზაა, მაგრამ, როგორც პრაქტიკა ცხადყოფს, არ არის პროდუქტიული. იძულებული ხარ, აირჩიო მეორე – ყველაფერი თავად მოიპოვო, ყველაფერს საკუთარი გონებით ჩასწვდე, შეიძინო გამოცდილება. ამ დროს ჟურნალისტებს ფასდაუდებელ დახმარებას უწყვეტ კონსულტანტები, ექსპერტები, სათანადო დარგის სპეციალისტები. ამ საქმეში დახელოვნებული ჟურნალისტების პრაქტიკამ გვიჩვენა, რომ მათი პოვნა, მიუხედავად სირთულისა, მაინც შესაძლებელია.

დოკუმენტური მასალების გამოყენებისას მნიშვნელოვანია მათი დამუშავების მეთოდების ცოდნა. არსებობს საბუთების ანალიზის ტრადიციული და ფორმალიზებული მეთოდები. ტრადიციული წარმოადგენს დოკუმენტებს, რომლებიც ეყრდნობიან ჟურნალისტური გამოძიების საფუძველს. ეს მეთოდები აისახება საძიებელი დოკუმენტების გაგებაში, მის ინტერპრეტაციაში, მისგან მიღებული ცნობების ფიქსაციაში. რაც შეეხება ფორმალიზებულ მეთოდს, რომლის საფუძველია კონტენტ-ანალიზი, ის მოითხოვს ერთი ტიპის დიდი მოცულობის საბუთების შესწავლას მათი პარამეტრების განსაზღვრით.

თავი VI. კრიმინალური თემების გაშუქება

კრიმინოლოგიურ-საგამომძიებლო მეთოდების ყოველი გამოძიება, მათ შორის ჟურნალისტური, ეფექტურად ჩატარდება, თუ გამომძიებელი მას შემოქმედებითად მიუდგება, გამოიყენებს არასტანდარტულ ხერხებსა და მეთოდებს (თუმცა, იგი უნდა დარჩეს მისთვის კანონით მინიჭებული უფლებების ჩარჩოებში). ამიტომ აუცილებელია, რომ მან მუდმივად შეავსოს თავისი „მეთოდოლოგიური არსენალი“ და მიიღოს კრიმინოლოგიურ მეთოდებზე სათანადო ცოდნა. მისი შესწავლა ჟურნალისტ-გამომძიებელს შეუძლია არა მხოლოდ არსებული საგამომძიებლო სახელმძღვანელოების მეშვეობით, არამედ, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა პრესაში გამოსვლებიდან.

გამომძიებლები და მამიებლები სტრესის უკონტაქტო გაზომვის მეთოდებს იყენებენ. პრინციპი დაფუძნებულია იმაზე, რომ ადამიანს ახასიათებს რეაგირება გარემო გამდიზიანებლებზე. რამდენადაც მნიშვნელოვანია კონკრეტული ადამიანისთვის ესა თუ ის ინფორმაცია, მით უფრო ძლიერია მისი ფსიქო-ფიზიოლოგიური რეაქცია. ეს აისახება ხმის ტემბრზე, დაძაბულობასა და სხეულის ცალკეული ნაწილების სისხლის მიმოქცევაზე, სითბური და ელექტრომაგნიტური ველების ცვლილებებზე და ა.შ. ორგანიზმის რეაქციის სწორედ ამ თავისებურებებს ეყრდნობა ფსიქოლოგიური სტრესის უკონტაქტო გაზომვების მუშაობა. ისინი საშუალებას იძლევა, განვახორციელოთ ექვიმიტანილის გამოკვლევა ფარულად, შენიღბულად. შედარებით ეფექტურია უკონტაქტო გაზომვის მეთოდიკა მეტყველების სიგნალზე. ის მნიშვნელოვანია ე.წ. „რეკეტიორების“ საუბრის ანალიზის ან მოლაპარაკების საწარმოებლად ტერორისტებთან, რომლებმაც აიყვანეს მძევლები. ანალიზატორების დახმარებით შესაძლოა პიროვნების იდენტიფიცირება, რადგან ხმა ინდივიდუალურია ისევე, როგორც, თითების ანაბეჭდები. მეტყველების ფონოგრამას შეუძლია, განსაზღვროს ადამიანის ემოციური მდგომარეობა (ძალდატანებით ლაპარაკობს ის, თუ თავისუფლად). შინაარსის ანალიზის მეშვეობით, ინტონაციითა და აქცენტის საშუალებით სპეციალისტს

შეუძლია, დაადგინოს ადამიანის ნაციონალობა, წლოვანება, განათლება, პროფესია.

თუ ჟურნალისტმა გამოძიების დროს დაადგინა, რომ ის პირები, რომლებიც კანონით ვალდებული არიან მიაწოდონ მას აუცილებელი ინფორმაცია, თავს არიდებენ ამას, მას შეუძლია, გამოიყენოს მოქმედების „მასტიმულირებელი“ ზოგიერთი ხერხი ან გამოიყენოს ინფორმაციის მიღების ალტერნატიული გზები. ასევე, თუ თანამდებობის პირს არ სურს, პასუხი გასცეს საინტერესო სოციალურად მნიშვნელოვან საკითხზე, ამ შემთხვევაში გამომცემლობა იძულებული იქნება არსებული თანამდებობის პირის სამუშაო ტელეფონის ნომერი გამოაქვეყნოს (შესაბამისი კომენტარებით), რათა მკითხველებმა თავადვე დაურეკონ და გაარკვიონ ყველაფერი, რაც აუცილებელია.

თავი VII. მედია-ეთიკა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის მექანიზმები

საერთაშორისო ორგანიზაციების უკანასკნელი სოციოლოგიური კვლევების თანახმად, მასმედიის თავისუფლების ხარისხი საქართველოში დაბალია. ჟურნალისტთა მოღვაწეობის „მორალური თვითრეგულირება“ ხშირად იგნორირებულია და იგი ეწირება რომელიმე პირისა და თვით მედია-საშუალების დაკვეთასთან კომერციულ ინტერესებს. ჟურნალისტები საქართველოში თეორიული ნორმების სწავლით არ გამოირჩევიან, რადგან სწორედ ამ ნორმების იგნორირება ხდება ხშირად თანამედროვე მასმედიაში. ჟურნალისტებს წარმოდგენა არ აქვთ მასმედიის საერთაშორისო დოკუმენტებზე; დეონტოლოგიური შინაარსის დოკუმენტების გაცნობა მხოლოდ პიროვნულად ხდება, რადგან არ არსებობს ეთიკური აზრის ათვისების პროფესიული ტრადიციები.

თავი VIII. ჟურნალისტის პროფესიონალური ეთიკის სიძნელები და პარადოქსები ჟურნალისტურ საქმიანობაში

ჟურნალისტის მიერ ჩატარებული ყოველგვარი ინფორმაციის მოპოვება თუ გამოძიება, იმისგან დამოუკიდებლად, თუ რას წარმოადგენს ის, რა თემას ეხება, რა მეთოდებით წარიმართება და რომელი წყაროებისგან მოიპოვება – შემეცნებით მოღვაწეობას განეკუთვნება. მედია-ეთიკა ამ დროს ერთი უმწვავესი პრობლემის წინაშე დგას: მოძებნოს მის მიერვე აღიარებული ნორმების განხორციელების საშუალებები, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, თვითრეგულირების მექანიზმები. ამიტომ მას მუდამ თან ახლავს სიძნელები, რომელსაც შესაძლოა „შემეცნებითი“ დაბრკოლება ვუწოდოთ.

არსებობს მრავალი გამოძიების საქმე, რომელიც კავშირშია უკიდურესად დიდი მოცულობის ყოველგვარი ინფორმაციის შესწავლის აუცილებლობასთან. მსგავსი სამუშაო განსაკუთრებულად შრომატევადია და მოითხოვს დიდ ფსიქოლოგიურ და ინტელექტუალურ დამაბზას.

საძიებელი საკითხის გააზრებისათვის მნიშვნელოვან სიძნელეს შეიძლება წარმოადგენდეს ჟურნალისტის არასაკმარისი მომზადება ინფორმაციის „წყაროსთან“ ეთიკური ურთიერთობისთვის. ხშირად აუცილებელი ხდება, მოსაუბრე განაწყობ დადებითად, აჩვენო თავი ადამიანად, რომელსაც აქვს უნარი, გაიგოს მიღებული ინფორმაციის მნიშვნელობა, შეაფასოს ამ მოსაუბრის როლი მომხდარის ნამდვილი სურათის დადგენასა და მისი ნდობის გამართლებაში. ჟურნალისტი, რომელსაც არ აქვს ურთიერთობისთვის აუცილებელი ჩვევები და იგნორირებას უკეთებს ფსიქოლოგების რეკომენდაციებს, ძნელად თუ შეძლებს განაწყობ თავის მიმართ მოსაუბრე და გაიგოს ის, რაც ძიების გაგრძელებისათვის აუცილებელია.

ჟურნალისტის ხელისუფლებასთან დამოკიდებულება მისი მოღვაწეობის ერთ-ერთ ყველაზე რთულ ასპექტს წარმოადგენს. ის, ვინც ცდილობს, იცოდეს რაც შეიძლება მეტი, უხერხულობას ქმნის

ნებისმიერი ხელისუფლებისთვის. ამიტომ ყოველი ჟურნალისტი, როგორც კი გამოჩნდება „სახელისუფლებო ჰორიზონტზე“, მაშინვე ხდება ამა თუ იმ ძალოვანი სტრუქტურისათვის განსაკუთრებული დაკვირვების ობიექტი. ამ პლანში განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევენ ე.წ. „დამოუკიდებელი“ მედია და მათი ჟურნალისტები.

სახელმწიფო უწყებებისა და ჟურნალისტთა კონფლიქტების ანალიზი ერთმნიშვნელოვნად მოწმობს ამ სტრუქტურების მხრიდან „არასასურველი“ ჟურნალისტებისადმი ფორმალურად გამართლებულ „სამართლებრივ ზეწოლას“ და სხვა მეთოდების გამოყენებას უკვე გამოქვეყნებულ გამოძიებებთან დაკავშირებით. ამ მხრივ ყველაზე უფრო გავრცელებულია მორალური ზიანის კომპენსაციისთვის მოთხოვნილი სარჩელი. ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ მედიის უფლებათა დარღვევის გამოაშკარავების დაბალი ხარისხი განპირობებულია ამ დარღვევათა მიმართ შემწყნარებლობით. დაზარალებულები ხშირად ამჯობინებენ, თვითონ მოაგვარონ კონფლიქტური საქმეები, სარგებლობენ შემოვლითი გზებით და არ მიმართავენ დაცვის სამართლებრივ საშუალებებს.

ჟურნალისტი, რომელმაც გადაწყვიტა საგამომძიებლო საქმიანობის წამოწყება, მზად უნდა იყოს იმ ადამიანთა მხრიდან რეაქციაზე, რომელთა კანონსაწინააღმდეგო საქმიანობითაც იგი დაინტერესდა. ეს რეაქცია შესაძლოა იყოს ძლიერი ან სუსტი, აშკარა ან შეფარული, ხანმოკლე ან ხანგრძლივი. წინააღმდეგობა ჟურნალისტური გამოძიებისადმი, უმთავრესად, ორ შემთხვევაში ხორციელდება: პირველი – წინააღმდეგობა კონკრეტული გამოძიებისადმი. მიზანი მდგომარეობს იმაში, რომ ხელი შეუშალოს ავტორს, რომელიც ემზადება პრესაში გამოსასვლელად, მოაგროვოს კონკრეტული შემთხვევის გარშემო მამხილებელი ტექსტი. მეორე შემთხვევაში – საერთოდ ჟურნალისტური გამოძიების ჩატარებისადმი შეწინააღმდეგება. ის გამოიყენება მეტად თუ ნაკლებად ცნობილ გამომძიებელთა მიმართ, რადგან იმის მაგალითი, თუ როგორ „ასწავლეს ჭკუა“ ჟურნალისტს, ვისი სახელიც ცნობილია, ყოველთვის უფრო სერიოზულად აღიქმება. როგორც წესი, წინააღმდეგობის პირველი ვარიანტის რეალიზება

ხდება ჟურნალისტის მიერ აუცილებელი ცნობების შეკრების სტადიაზე. ამ შემთხვევაში ხდება ინფორმაციის დამალვა ანუ მის მისაღებად შესაძლებლობის მოსპობა და ჟურნალისტის კომპრომეტირება; ესაა მისთვის ფიზიკური, ქონებრივი ზიანის მიყენება და მკვლელობაც კი. თუ პირები, ჟურნალისტისადმი წინააღმდეგობის ორგანიზატორები, ირჩევენ მოცემულ ვარიანტს მას შემდეგ, რაც გამოძიების ტექსტი გამოქვეყნდება, ავტორს, როგორც წესი, უსიამოვნება აღარ ემუქრება. მეორე ვარიანტი ხორციელდება, როგორც ჟურნალისტის მიერ ინფორმაციის შეგროვების სტადიაზე, ასევე გამოძიების ტექსტის გამოქვეყნების შემდეგ. ამ შემთხვევაში იგი იღებს შურისძიების ხასიათს არა მხოლოდ კონკრეტული ჟურნალისტის, არამედ, მისი ხელობის მქონე ჟურნალისტთა წრის მიმართ, როგორც მისი დაშინების მცდელობას, რათა თავიდან იქნას აცილებული შემდგომი გამოძიებანი. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში წინააღმდეგობა ჟურნალისტ-გამომძიებლებისადმი ყველაზე აგრესიული ფორმებით იყო გამოხატული. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 154-ე მუხლის მიხედვით, ჟურნალისტისათვის პროფესიულ საქმიანობაში უკანონოდ ხელის შეშლა დისკრიმინირებულ ქმედებადაა გამოცხადებული. შესაბამისად, საქართველოს მთავარი პროკურატურის მიერ უნდა მოხდეს ყველა ასეთ შემთხვევაზე სწრაფი რეაგირება, რათა დაიწყოს აღნიშნული შემთხვევების შესწავლა და სწრაფი და ეფექტური გამოძიება.

თავი IX. ჟურნალისტთა პროფესიონალური საქმიანობის დროს წარმოქმნილი საფრთხეები

ჟურნალისტური გამოძიება სავსეა სხვადასხვაგვარი საფრთხეებით არა მხოლოდ ჟურნალისტებისთვის, არამედ, იმ პირთათვისაც, ვინც გამოძიებას ეხმარება. ჟურნალისტური გამოძიების დროს ჟურნალისტის უსაფრთხოების დაცვა დიდი ხანია, როგორც უფლებადამცველთა ორგანიზაციების, ისე მასმედიის წარმომადგენელთა ყურადღების საგანია (ეს, გარკვეულწილად, სახელმწიფო სტრუქტურებსაც ეხება, სულ მცირე, კანონების

დაცვის მოთხოვნის დონეზე მაინც). ამ პრობლემებზე შექმნილია სპეციალური წიგნები, სადაც გათვალისწინებულია თანამედროვე მეთოდებისა და ტექნიკის ცოდნის აუცილებლობა. ზოგჯერ სახელმწიფო და სამართალდამცავ სტრუქტურებში გვხვდებიან ადამიანები, რომელნიც თვითონ არიან ჩართულნი ყოველგვარ სამართალდარღვევასა და დანაშაულში. ცხადია, მათგან დანაშაულზე ზემოქმედება სუბიექტურია და იგი ჟურნალისტურ გამოძიებას ხელს შეუშლის. მაგრამ სახელმწიფო სტრუქტურებშიც არიან პროფესიონალები, კეთილსინდისიერი ადამიანები, რომელნიც საზოგადოების ინტერესს იცავენ და სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებაში ჟურნალისტების როლს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ. სწორედ ასეთი ადამიანები უნდა მოძებნოს ჟურნალისტმა და მათთან ითანამშრომლოს. მათი მხარდაჭერა გამოადგება ჟურნალისტს როგორც ინფორმაციების შეგროვებისას, ასევე პირადი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად.

თავი X . მასობრივი კომუნიკაცია მედიისთვის განკუთვნილი ეთიკური ნორმების რეგულირებისას

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურობა უკავშირდება იმას, თუ რამდენად აქვს ჟურნალისტს განვითარებული კრიტიკული აზროვნება. კრიტიკული აზროვნების უნივერსალური პრინციპია „ენდე, მაგრამ შეამოწმე“. მნიშვნელოვანია გამოვკვეთოთ ორი ასპექტი: მტკიცებულებისა და უარყოფის მეთოდები.

გამოძიების მსვლელობისას, მედია-მკვლევარების აზრით, მტკიცებულება ლოგიკური განსჯაა, რომლის პროცესშიც მტკიცდება ან უარყოფილია რაიმე აზრის ჭეშმარიტება სხვა გარემოებათა დახმარებით, რომლებიც პრაქტიკითაა დამოწმებული. მტკიცებულების გზით ხდება გადასვლა დასაშვები, დასამოწმებელი ცოდნიდან სინამდვილემდე. მისი დანიშნულებაა – ემსახუროს თეორიულ მოცემულობათა, დასკვნათა შედარებას სინამდვილესთან.

მასალის მომზადებისას ჟურნალისტმა მის ხელთ არსებული ფაქტების, სტატისტიკური ცნობების, სამეცნიერო მონაცემების, მოწმეთა ჩვენებებისა და ა.შ. ანალიზი უნდა ჩაატაროს. ამ პროცესში სუსტი და საეჭვო არგუმენტები უკუივდება, ხოლო ძლიერი და დასაბუთებული რჩება. არგუმენტების გადარჩევისას მნიშვნელოვანია, ვიხელმძღვანელოთ ლოგიკური მოთხოვნით, რომლებიც წაეყენება გამოყენებულ დასაბუთებას. მათგან ძირითადია: 1. არგუმენტებს უნდა ამყარებდეს მხოლოდ ნამდვილი, ეჭვგარეშე მყოფი გარემოებანი; 2. არგუმენტები უნდა იყოს საკმარისი მოცემული თეზისის დამტკიცებისთვის; 3. არგუმენტების სინამდვილე მტკიცდება მოცემული თეზისისგან დამოუკიდებლად; 4. არგუმენტები არ უნდა ეწინააღმდეგებოდნენ ერთმანეთს.

თეზისის დასაბუთება დემონსტრაციის დროს შეიძლება განხორციელდეს ორნაირი ხერხით: პირდაპირი და ირიბი. პირდაპირი მტკიცებულება ესაა თეზისის დასაბუთება რაიმე დამატებითი წარმოდგენების მოშველიების გარეშე. ამ შემთხვევაში თეზისის მსჯელობათა დასაბუთება იწყება არგუმენტების „წარდგენით“ და ლოგიკური აუცილებლობით მივდივართ თეზისის ჭეშმარიტების განსაზღვრამდე.

დასკვნა

ავტორის მიერ წარმოდგენილი ნაშრომი ჟურნალისტიკის მედია-ეთიკის სფეროში თეორიისა და პრაქტიკის ურთიერთმიმართებას წარმოაჩენს. ნაშრომში გადმოცემული მეთოდოლოგია, საინფორმაციო, ანალიტიკური და საგამომიებო ჟურნალისტიკის სამართლებრივი და ეთიკური ასპექტები, პროფესიის ძირითადი ტექნიკური ხერხები, გამოცდილი უცხოელი და ქართველი ჟურნალისტების ორიგინალური პუბლიცისტური ტექსტები, ავტორის კვლევები და კომენტარები ხელს შეუწყობს იმას, რომ უფრო სრულად გამოვლინდეს მედია-ეთიკის სფეროში არსებული შესაძლებლობები, რაც მეტად მნიშვნელოვანია პრობლემის შესწავლის თვალსაზრისით. ვფიქრობთ, რომ ნაშრომი დაეხმარება

ჟურნალისტებს, აითვისონ მეთოდოლოგიური ხერხები, წარმოადგენა შეექმნათ იმ კონკრეტულ საბაზო თუ სპეციალურ ცოდნაზე, რაც მათ საშუალებას მისცემს, წარმატებით გაართვან თავი ეთიკურ ნორმებზე დაფუძნებულ ახალ ამბებსა და ჟურნალისტური გამოძიებას, მიაღწიონ ეფექტურ შედეგებს, იმოქმედონ და წერონ გაბედულად, თავდაჯერებით.

აღნიშნულ ნაშრომში დასაბუთებულია მედიის ეთიკური რეგულაციების აუცილებლობა, რაც უპირველეს წინაპირობას წარმოადგენს სამოქალაქო საზოგადოებისა და დემოკრატიული ღირებულებების ჩამოყალიბებისა და განმტკიცებისათვის. თანამედროვე მულტიკულტურულ და კომპლექსურ სამყაროში, სადაც ადამიანები უფრო და უფრო ექვემდებარებიან ტექნოლოგიებისა და მასმედიის გავლენას, ჟურნალისტის მართებული მორალური პოზიცია უკიდურესად დიდ მნიშვნელობას იძენს. მან ადეკვატურად უნდა განსაზღვროს ის ეთიკური სტანდარტები, რომელთა შესაბამისად წარმართავს თავის ჟურნალისტურ საქმიანობას. აღნიშნული ნაშრომი სწორედ ამ სტანდარტებისა და ღირებულებების დადგენას და მნიშვნელობის წარმოჩენას ისახავს მიზნად.

დისერტანტის მიერ გამოქვეყნებული პუბლიკაციების ნუსხა

1. “Ethic norms of working with sources” European Scientific Journal, 2012, Special Edition, vol. 8, No. 2, pp. 86-90.

ეთიკური რეგულირება ადამიანთა ცხოვრების თვითრეგულირების საფუძველს შეადგენს. გარკვეული სოციალური ჯგუფების, მთლიანად საზოგადოების ეთიკა ჟურნალისტური მოღვაწეობის თვითრეგულირების საფუძველია.

2. „დეონტოლოგია და მასმედია“, იხ.: „პროფესორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა VIII გაერთიანებული სამეცნიერო კონფერენციის მასალები“, თბილისი: ილია ჭავჭავაძის სახელობის უნივერსიტეტი, 2011, გვ. 23-24.

ფორმულირება „ჟურნალისტის თვითრეგულირება“, „პრესის თვითრეგულირება“ უცხოეთში დიდი ხანია არსებობს. ამის გამოცდილება დასავლურ ტელერადიოკომპანიებს, პრესას, გამომცემლებს წლების მანძილზე ჩამოუყალიბდათ. საქართველოში კი ამ პრინციპების დანერგვა ჯერ კიდევ მომავლის საქმედ რჩება.

3. „საინფორმაციო წყაროები და მათი შეფასება“, იხ.: „სამეცნიერო შრომათა კრებული. საქართველოს ხარისხის მართვის უნივერსიტეტი“, თბილისი, 2006 წ., გვ. 110-118.

ჟურნალისტური საქმიანობის ეფექტურად ჩატარებისთვის, მთავარია გამოსაძიებელ მოვლენაზე სარწმუნო ინფორმაციების მოპოვება. საერთოდ, საჭირო ინფორმაციის მიღება ყველაზე რთული ეტაპია. მიეზა ადვილდება მაშინ, როდესაც ავტორი ფლობს ინფორმაციის მოპოვების წესებს, იცის, თუ რომელ წყაროს რა დატვირთვა აქვს გამოძიებისთვის.

4. „დეონტოლოგიური პრინციპები თანამედროვე მედიაში“, იხ.: „სამეცნიერო შრომათა კრებული. საქართველოს ხარისხის მართვის უნივერსიტეტი“, 2006 წ., გვ. 126-129.

ჟურნალისტური გამოძიების „პერსონაჟები“ ხშირად ხდებიან ადამიანები, რომელთა მოქმედება, მსუბუქად რომ ითქვას, არ ემთხვევა საზოგადოების ინტერესებსა და მასში არსებულ კანონებს. კორუფციონერები, კრიმინალური ჯგუფების წევრები, პოლიტიკტივანები, თაღლითები, ეკოლოგიური სფეროს დამნაშავეები, და ა.შ. ჟურნალისტს შეუძლია დაწეროს ყველაფერი, რაც გასაგებს ხდის ამ დანაშაულებრივ ქმედებას, აჩვენოს საზოგადოებისათვის საფრთხის ხარისხი, მაგრამ არა უმეტეს ამისა.

5. „ნიუს-მედია დემოკრატიულ საზოგადოებაში“, იხ.: „ჟურნალისტური ძიებები“, 7 (2005), გვ. 78-85.

უმეტესწილად, ახალი ამბების მედია, რომლიც არ ითვალისწინებს ეთიკურ ნორმებს, თავისუფალია გადაწყვეტილების მიღებისას, თუ როგორ შექმნას ახალი ამბების პროგრამა. იგი უფრო მეტ მნიშვნელობას ანიჭებს მოქმედებას, ვიდრე იდეას, პოლიტიკას, ხალხს, ვიდრე ინსტიტუციებს. სტატიკაში ყურადღება გამახვილებულია კონფლიქტებზე, დრამაზე და ისეთ მოვლენებზე, რომელნიც ადამიანების გრძნობებს ეხება.

6. „მასმედია და ადამიანის უფლებები“, იხ.: „კრიტიკური უმი“, 11-12 (2004), საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის გამოცემა. გვ.129-131.

ჟურნალისტები საქართველოში თეორიული ნორმების სწავლით არ გამოირჩევიან, რადგან სწორედ ამ ნორმების იგნორირება ხდება ხშირად თანამედროვე მასმედიაში. დეონტოლოგიური დოკუმენტების გაცნობა მხოლოდ ინდივიდუალურ დონეზე ხდება, რადგან არ არსებობს ეთიკური აზრის ათვისების პროფესიული ტრადიციები.

7. „დეონტოლოგია და ჟურნალისტიკა“, იხ.: „კრიტერიუმი“, 11-12 (2004), საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის გამოცემა, გვ. 63-67.

ჟურნალისტური დეონტოლოგია არის ჟურნალისტთა ქცევის განმსაზღვრელი მორალურ-ეთიკური კოდექსი, რომელიც ზოგიერთ ქვეყნაში კანონების სახითაა გამოქვეყნებული. ზოგ გამომცემლობასა თუ ტელეკომპანიას საკუთარი ნორმები აქვს დაწერილი. ნებისმიერი კოდექსისათვის მნიშვნელოვანი ორი პრინციპის დაცვაა: სიტყვის თავისუფლების და ჟურნალისტის პროფესიონალიზმისა.

8. „დემოკრატიის პრინციპები თანამედროვე მასმედიის ფონზე“, იხ.: „კლასიკური და თანამედროვე ქართული მწერლობა“, 7 (2002), საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტის გამოცემა, გვ. 327-333.

დემოკრატიის დამცველი მედიის მთავარი კრედო კანონიერების დაცვისათვის ზრუნვაა. ჟურნალისტმა უნდა იცოდეს კანონმდებლობა. იგი უნდა იცნობდეს როგორც ამა თუ იმ კონკრეტულ კანონს, რომელიც მისთვის საინტერესო სფეროს ეხება, ასევე საერთაშორისო სამართლის ნორმებსაც. კონკრეტული ფაქტის შეფასებისას კანონია ის კრიტერიუმი, რომელიც არეგულირებს ადამიანთა ურთიერთობას და ქცევის ნორმებს.

Grigol Robakidze University
Department of Humanities and Social Sciences

Ia Makharadze

Ethical Aspects of Modern Media

Academic Discipline – Philosophy

Synopsis

of a Dissertation submitted for
the Scientific Degree of Doctor of Philosophy (PhD)

Tbilisi

2014

This work was carried out at Grigol Robakidze University

Scientific advisors: **Tengiz Iremadze** (Tbilisi, Georgia)
Doctor of Philosophy, Professor

Lali Zakaradze (Batumi, Georgia)
Doctor of Philosophy, Professor

Opponents: **Irma Shioshvili** (Telavi, Georgia)
Doctor of Philosophy, Associate Professor

Khatuna Kacharava (Tbilisi, Georgia)
Doctor of Social Sciences, Associate Professor

Giorgi Tavadze (Tbilisi, Georgia)
PhD (Tbilisi, Georgia)

The defence of the dissertation will take place on   th January 2015, at 17:00 pm at Grigol Robakidze University at a session of the Certifying Committee of Experts (*Address: 6, Jano Bagrationi St., Tbilisi, 0160*).

The dissertation is available at the library of Grigol Robakidze University.

Scientific Secretary of the Dissertation Board at Grigol Robakidze University

Tamar Glonti

Contents

Introduction	34
Chapter One. Deontology and Journalism	35
Chapter Two. Problem of access to the sources of information	38
Chapter Three. News and Media ethics	41
Chapter Four. Legal regulations of media	43
Chapter Five. Legal and ethical norms of communication with information sources	44
Chapter Six. Covering of criminal topics	46
Chapter Seven. Media ethics and mechanisms of public relations	47
Chapter Eight. The problems of journalists' professional ethics and paradoxes in their professional activities	47
Chapter Nine. Threats during journalists' professional activities	49
Chapter Ten. Mass communication in regulation of ethical norms designed for media	50
Conclusion	50
List of publications on the subject of the dissertation	51

Introduction

Research actuality. The recent events developed in our country triggered a lot of positive changes in various areas of public life. These changes have greatly contributed to the intensification of the process of conducting independent journalism in the media circles. As we know, many journalists aspire to work independently. In this regard, possession of adequate experience and the existence of specific databases, which will enable to gain, improve and develop professional skills of journalists at the level of European standards, are of utmost importance.

In the countries which recently became free from the totalitarian regime the politicians, publishers, journalists and generally, the users of media are not used to receiving objective information. It is natural that in the former Soviet countries the journalists usually avoid the responsibility towards the society (they consider it equal to the state control) and reject the code of ethics. They want to be free and creative, present themselves as political creator rather than gatherer and distributor of information. As a result the conflict ensues between society and mass media. But if the representatives of mass media wish to be called as journalists then they should not misinterpret the facts. They need to follow the principles of public interests. Thus, in order to maintain its prestige and independence the media has to recognize its major goal - to provide good public service. We believe that Georgian media should care for legal and ethical reforms and contribute to the development of the whole country. The present work is an attempt to analyse these important issues.

The aim of the research. The changes in our society caused active participation of media in social control of public life. Therefore, it became important to develop such accountability systems as the regulation of journalistic ethics and legal norms. The presented work aims to emphasize the importance of journalistic ethics in ongoing democratic reforms in the country, facilitating the development of democratic institutions in Georgian mass media, as well as to help those journalists working in such fields as investigative journalism.

Objectives of the research. The work describes those issues, problems that the media should pass on the way of democratic development: to define the rules of professional conduct and then create a mechanism for establishment of these rules that will try to regulate the relationship between consumers and the media. Hence, it is of utmost importance to try to answer these

questions: “What goals should serve the ethical media?” and “What is the responsibility of the representatives of media towards the society?”

Research methods. Studies have been done by the active participation in EU project “Development of Democratic Journalism”, also during the study at the faculty of mass media at Athens State University; by the participation in “Media Advocacy” program in the United States of America. The model of development of ethical media is presented by the materials published in European, American, Russian and Georgian print and electronic media and by the teaching methods, evaluations and comments proposed by the author of this work.

Research results. The material presented in the thesis can be used for the research of issues of modern Western and Georgian journalism of the second half of 20th century and the beginning of the 21st century. The materials discussed in the work will contribute to the complex study of the intensity of interaction of modern Western and Georgian media, the characteristics of the process of development of free journalism and the ethical media. At the same time, the present work, which is written on the basis of Georgian and Western periodicals will serve as the basis for further research.

Practical value of the work. The methodology presented in the work will introduce to journalists actual theoretical materials necessary in media ethics. They will be introduced to methods of conducting media ethics on the example of European countries and the United States. Therefore, they will gain essential skills in order to employ the acquired knowledge in their future journalistic activities.

Chapter One. Deontology and Journalism

“Deontology” is an ethical doctrine on the issues of obligation and duty. In some European countries “déontologie” (France) or “deontologia” (Italy, Spain) are used. Ethics often refers to the unwritten traditional rules which is a consensus on to what action is acceptable and what is unacceptable and for which behavior the journalist can be blamed by the colleagues of the professional circle. In most countries the associations of editors and journalists considered it necessary to create professional charters, although some journalists have been harshly criticising this idea.

Deontology of journalism is moral-ethical code determinant of journalists' behavior which is formulated as laws in some countries. Some of the publishing houses and TV companies have their own written rules. For every code it is significant to follow two of these principles: protection of freedom of expression and journalistic professionalism. Deontology in mass media serves as the protector of morals for those core values of a person such as: human rights, democracy, peace and international understanding. In accordance with the cultural development the content of these norms are different. Some models provide a detailed specification of what principle should be used to prepare a report about a juvenile criminal, what position should have a journalist covering the elections, the attitude toward the state secrets, and so on. Austrian Code condemns "frightening people", Belgian one requires to prevent amplification of crime, terror and other violent acts, in Greece accepting a gift from a journalist is prohibited. The correspondent should refuse any gift or profit which deals with his journalistic activities, especially with the covering or concealing the information. So these laws are conditional and are important to that extent as higher is journalistic integrity. The laws of deontology does not mean criminal responsibility of violators. Nevertheless in democratic countries the journalists would not be able to establish ethical and reliable media without considering them. Trust and respect are necessary for the journalist in order to serve better to the society. Today the journalist cannot fight alone against the political or economic pressure. The society has a huge political force upon isolated individuals. The journalist has to take into account the public interest and provide information on a regular basis. This requires auxiliary means by which this process becomes possible. It can be called norms of media commitments. All of them have common feature: their aim is that media be democratic and serve to the society. The systems of journalism obligations include such individuals as the "ombudsman" of the newspaper, structural groups (TV reporter associations etc.) or a set of ethical rules. Their functioning is dependent on the needs of the given society. They are also diverse in their nature. These systems use criticism, monitoring, training or any combination of them. Some of them are created directly with media and some of them independently. Media accountability systems operate on a local, regional, national, international or on all these four levels. The liability systems of media easily adapt to this or that conditions and they also have the ability to work together.

The main objective of the responsibility rules of media is not only improvement of journalism but return of the trust of the society as well. The journalists need respect in order to fight against political and economic

oppression, and the public trust is a necessary condition for achieving this goal. As for the rules of media ethics, the current condition of accountability systems in Georgia is a part of the broader problem which exists in post-Soviet space among the nations which recently escaped the totalitarian regime. Georgia needs the positive policy of social responsibility, the responsibility for the quality taken by the media. Journalists, politicians, and only a small part of the population are aware that qualified journalism is necessary in order to develop and strengthen civil society. Jean-Claude Bertrand advised Georgian media: "Initially there should be established a strong system of media accountability." Therefore, Georgian legislative and regulative mechanisms could not change the journalism for the better, only the journalists themselves are able to create the desirable environment for the media. Western experience shows that the society and professional journalists are able to create free media anywhere in the world.

The journalists should have the international deontological code. However, only adoption of the code, even if it be an ideal document, should not help if there is no protective mechanisms for these rules. Western media considers as such protecting mechanism creation of a position of "the press ombudsman", and the official introduction of the "press council". Introduction of "press council" or the post of "ombudsman" is the guarantee for solving of problems of journalistic deontology; however, it is not an irreplaceable means which will solve all the problems in media. Usage of psychological, sociological, and other sciences in journalistic practice is essential in order to help the mass media, periodicals, individual journalists in optimal realization of their professionalism.

The "personages" of the investigative journalism often become people whose actions do not coincide with the interests of society and the existing laws. It is clear that corrupted people, members of criminal groups, political intriguers, swindlers, criminals etc. would not deserve sympathies of normal authors, but would it mean that when communicating with them, describing their actions the journalist should forget the moral norms of communication in society? Can he/she write anything he/she wishes about his "Hero"? If he/she describes the essence of the crime, then it is possible; the journalist can write everything that makes this criminal act clear, he/she can show the degree of danger for the society, but nothing more than this. How should a journalist act if he wishes to show something from the official's personal life who is suspected in corrupt connections that might be of interest for the society? Does this deserve a public discussion? The ethical requirements which the journalist should follow are well-formulated in editorial

guidelines of BBC: “The BBC respects privacy and does not infringe it without good reason, wherever in the world it is operating. The Human Rights Act 1998 gives protection to the privacy of individuals, and private information about them, but balances that with a broadcaster's right to freedom of expression. [...] Private behaviour, information, correspondence and conversation should not be brought into the public domain unless there is a public interest that outweighs the expectation of privacy.”¹

Unfortunately, many journalists sometimes forget that the notion of “public interest” and the “interests of society” are completely different from each other. The society can be interested in everything, even in the facts which lie outside the legitimate interest of society. Unfortunately, along with the professionally trained journalistic investigation may be such journalistic investigation that is not consistent with ethical requirements and may be considered as the sample of a gutter press. Such “investigation” reveals the details of people's personal lives. During such “investigation” journalists violate not only the ethical norms but also the Constitution which guarantees the immunity of personal lives of the citizens of the country and it is specified in the appropriate article of the Criminal Code (Criminal Code of Georgia. Article 142). Breaching of this law is punished with fine or forced labor for a period of up to one year, or imprisonment up to two years. The journalist-investigator should lead his/her relationship with the “character” of the investigation in accordance with the norms established in the “Code of ethical norms.” The norms specified in the ethical code of any country contain key data important for the relations between the journalist and individuals under the investigation, protection of which makes their relationships quite acceptable.

Chapter Two. Problem of access to the sources of information

When conducting the informational and analytic media particular place is given to the information sources and specifics of their use. The process of creating and sorting of information requires specific approach toward the use of themes, facts, and technique. In this respect, the journalist always tries to get diverse and scandalous information. This is a very difficult process - gathering sources of information based on the facts, the specific

---

¹ <http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines/page/guidelines-privacy-introduction/>

technology of analysis, which most completely presents the analytical media, especially the journalistic investigation as the means of public monitoring, and facilitates the realization of its functions. In journalistic investigation one of the main principles of information sources is not, for example, to prove the fact of corruption which lies under the prerogative of investigating bodies, but to disclose such quantity of the evidences which may lead the society towards the correct conclusion. In Georgian media the investigative journalism has not been developed strongly. One of the main reasons which interrupts its development is connected with the restriction of information, lack of access to it. Each department has its own unwritten but strict rules for media relations. As an example should be presented the demand that journalists must apply to someone only in writing form when they want to get answers to their questions. It is a very convenient form not to react to when questions are asked. Officials can reply but sometimes their answer is very vague. Journalists have to demand more precise answer, of course, still in writing form, etc. The journalist is losing patience, recedes or searches for the causes and makes mistakes: he acts according to his own initiative which is under prerogative of law enforcement bodies. For such actions the media is often blamed in the irresponsibility, unprofessional coverage of important issues, and this is what the opponents are waiting for.

In order to effectively conduct the journalistic investigation, as mentioned above, it is essential to obtain the reliable information on the event under investigation. In general, the most difficult part of any investigation is obtaining the necessary information. The investigation becomes easier when the author masters the rules for obtaining the information. The researchers of media state the following information sources for the investigative journalism: 1. *A source of information* - witnesses, accomplices, competent persons, protectors of some events or information of other person, the authors of letters, archives, diaries, documents, oral claims, and others. Gathering information from private persons depends on their own willingness or on the journalist's skillfulness and approach to gain trust of information sources (people) and gather from them the necessary data. As for the law, under it a person is given the freedom to disseminate the information, so here everything may depend on journalist's skills and experience, credibility, and his professional ranking; 2. *Physical documents* (audio and video recordings, books, movies, newspapers, TV information, legal documents, Internet); 3. *Various organizations and institutions* - the relations of media with which are regulated by law and some other legal acts. When using the obtained sources it is necessary to protect them in accordance with the established laws.

"The embargo" – is a temporary preservation of the information provided by the source in order to verify or for attesting it. There is a "barometer" of the accuracy and objectivity in journalistic investigation: the information is considered as worth to gain and spread if its correctness was confirmed by at least three independent sources. When discussing the criminal cases the principle of parity always should be protected. The journalist should not publish material that was provided to him on condition that he only made some viewpoint on an event or object; he need not to disclose the source who was promised in keeping the secret - if it is not under public interest interests. Conversely, the journalist always should be on guard and never weaken his criticism: not to allow the others manipulate or misinform him; even when the truth is on the journalist's side, he should not be the accuser except when the public interest requires it.

Off-the-Record means taking into account the information provided by the source, but its use in the material without a preliminary agreement with the source is prohibited. A data provided by the anonymous source may be published only if it has a special meaning for society; for example, the Deputy Minister's information about suspending the head in corruption. In this case we take into account the information and look for other evidences. The unveiling of the details in the publications of journalistic investigation is not always favorable. That's why prior to publication of the article the journalist should convince competent persons which are interesting for the investigation that their comments are necessary. In this case it may be necessary to phone them often in order to consent them for the interview, sending insured mails and when not responding, if necessary, even visiting their place of residence. When the compromised information regarding a person is printed in the newspaper, this person has the right to express his opinions. His comments may include some unfamiliar and quite reasonable arguments for the journalist or he can make corrections in the information that is simply wrong. In some cases this person provides a journalist with much comfortable and more information, sometimes the interview ends up with only brief statements of refusing the facts. All these methods are well elaborated by the bureaucrats and officials not only in Georgia but in other developed countries as well. The inexperienced audience may seem that both sides held good arguments. However, in many cases, an experienced journalist-investigator does not agree to the closing of the widely known case and continues the investigation.

On-the-Record: journalist has used material and the author is noted. Such projects are very ambitious and their coverage is associated with greater risk. In such case the journalist-investigator should regularly ask questions: What is the maximum of the material? At what level is protection of the objectivity, impartiality, and balance?

On-Deep-background: the journalist writes the material himself and is not dependent on the information source. In this case, the direct observation can not be rejected. For example, the journalist of “Philadelphia Inquirer” has described the fact of shooting the civilians in Chechnya by Russian troops. The incident was later denied by officials in Moscow. The correspondent was able to prepare an article regarding the shooting of villages as he himself was the witness.

By using the categories of “Status” and “Trust” a journalist-investigator explains such social-psychological events as public speech, the circumstances that contribute to the effect of a public speech. He/she is able to analyse the passive and active phases of the development and expression of public opinion and sentiments. This leads to the conclusion that the public speech has a greatest power if it is made by the necessary person in the necessary place and when it is needed.

The protection of ethical standards and credibility during application of sources of information becomes more and more important. The code can provide the security and strength of society. In addition to this, the code is designed to avoid the interference of the state which is particularly dangerous when it comes to the media. This is important not only for the journalists, but also for the audience which is most sensitive.

Chapter Three. News and Media Ethics

Modern news prepared according to the ethical norms of the media are characterized by effectiveness, fairness, accuracy and criticism. To put it simply, the profitable media should try to keep as large audience as it is possible; the journalist has to work on the themes interesting for the society in order to attract the audience. The ethical media should pace with the requirements of the people, or it will face the danger of losing its audience. Dilemma which faces the journalism is such: how to coincide market requirements with the public interest and simultaneously fulfill its role in a

democracy, especially when the society is not attracted by the news from politics and government. In many cases, the news media which does not consider the ethical norms is free in decision-making process on how to create a news program. It gives greater importance to the activities than to the politics, and to people rather than to institutions. It focuses on the conflict, drama, and such occurrences which are related to people's feelings.

How can ethical news media comply with the informational and educational role on which a free society is based and what impact has it on politicians? Ethical media is able to form not only the opinions but faith as well. It can also provoke tensions within the society, when human interests, needs and direct or indirect personal values are on the front stage. According to the American media scholar Dale Jacquette, the problem of biases during news program is fundamentally related to the theoretical issue of methodology of searching the truth since it refers to the science, history, and our general understanding of world events. Privacy and liability issues that are revealed during conflict situations between journalists and the society, are beyond the scope of individual morality as they have significant impact on the political and legal philosophy and also on the concept of social means of media. Any good research on the issues of the impact of media should contain theoretical arguments due to the fact that a person is responsible only for his own actions; the ethics will develop only in the case if media is free. Indeed, media ethics may exist only in the condition of democracy. The serious discussion about self-regulation of media is possible only when freedom of speech is guaranteed and when professional journalists are working in relatively stable media-environment.

The journalist should be able to select the useful information from information flow in order to achieve his/her goal. It is important to know the value of the received data. The importance of information is primarily determined by the content, abundance of facts, and authenticity. Clarification of importance of information is a necessary step in the activities of every department and officials. Information first of all should be assessed in terms of its importance which is covered in the press in this or that form for useful purposes for its creators. Such information often exists in documentary form though does not constitute a guarantee of being real; it could be true or misinformation. Exactly this latter fact should always be taken into account by the journalist when fully trusting the documents in publication of which some persons are not quite interested. He should be able to differentiate true and false information from each other.

The investigator-journalist reaches the place of incidence later in order to claim that this was not a normal fact but there was something else hiding behind it. That is why it is important for them “to name” the names in their investigative news and articles. The “naming” of the names in media ethics is one of the important factors as the histories with specific names and surnames are much more convincing for the audience. The reader and the viewer need to know what is going on around them. Only in some exceptional cases the reporters violate the practices of “naming” of the full names.

Chapter Four. Legal regulations of media

It is necessary to differentiate the legal provisions in journalistic activity from what is called a journalist “prosecution” when the law is used for the revenge against the authors of the unfavorable investigations. The legal limitation is a legal norm, the law which the journalists must follow during their professional activities, including investigations. The legal “area” of the activities of journalist-investigator first of all is “presented” in the laws. The principles established by the International Federation, the articles regarding mass media and journalists' rights were introduced in Georgian constitution as well. Every journalist should know the laws introduced in the Constitution such as law on “mass media”, “the police”, “the prosecutor's office”, “the judge's status”, “the intelligence activities”, “the Federal Security Service”, “state secrets”, etc.

Legal restrictions that are “acting” while obtaining the information are presented in the 24th article of the Constitution. These include such issues as national security, territorial integrity, security of society, crime prevention, confidential information, court decisions etc.

Recently there has been a commitment to create such a society which will be based on the principles of justice and equality without any forms of discrimination and violence. According to the international survey results today when human rights violations are one of the most important problems in the world, there does not seem the real possibilities for solving them. The investigative journalism can specify the security standards for the people, affect the reduction of violence at local and national level, and force the government to solve the country crisis. Moreover, the investigative journalism based on the ethical regulations may obtain and spread the information which might be hidden or invisible in other cases.

In the early stages of investigative journalism, the journalists preferred interviewing the authorities and used only one source so one side was given a privilege. The authors of modern journalistic investigations are motivated to rely on both official and “ordinary” sources in order to balance obtained results.

During professional relations personal sympathies may develop. In small towns the journalists and their sources meet after working hours as it is impossible to avoid close personal relations among them. Some journalists prefer to use different tactics; they think that it is necessary not to have close relationship with government officials, prosecutors, politicians and other official persons. According to them, media plays the role of “the dog lying in ambush” to state agencies and other important social institutions.

Many journalists working in the media organizations have to pay for obtaining the information. For example, the British media has a long history of such deals with the sources. This practice is known as “the journalism connected with the checks”. In Russia some officials prepare a list of the salaries which is based on context of the interview and the volume of the material. In Eastern European countries the state officials are talking to the reporters more frankly if compensation is involved in the case. American Media traditionally oppose the practice of “checks”. The journalist should not buy the information from the crime witness or a criminal. The journalists should not take advantage of the naivety of people who do not have experience of relations with media. It is necessary to warn every respondent about how his statements would be used.

Chapter Five. Legal and ethical norms of communication with information sources

The journalists should not deceive or mislead the sources in the process of presenting the truth to the audience. However, sometimes it becomes necessary to lie to the sources, pretend as other person, to encroach the personal property and even to violate the law in order to ensure that investigative journalism is conducted and the information important for people be exposed. The most important is that the reporter is acting in the public interest, for its welfare and does not have any self-interest. Depending on the specific situations of journalistic investigation different

methods are used and often complex methods as well. Let us discuss the most important and widely used methods.

The journalistic observation is not of a casual nature, but it is purposeful. Its object can be simple and at the same time extremely difficult socio-political, religious, moral developments, events and situations. The journalistic observations can be “involved” (participant observation) and “not involved” (detached observer). In the first case, for example, the journalist becomes a member of a religious sect; in the second case he studies the activities of the same sect but “from the outside” so that he will not participate in its activities. The participant observation is the most popular method for journalist investigator; it approaches the author to the interesting object as he is directly in touch with this object and observes and comprehends events from the inside.

The experiment is very close to the participant observation and very often they are considered as one and the same method. We think that the experiment can be considered as the independent method. When a journalist is conducting an experiment, it is necessary to create and analyse artificial situation non-existent before.

The research shows that even well-experienced specialists have some difficulties in determining how people are affected by the trauma. Experts give advice to the journalists not to conclude that a person easily copes with tragedy.

Taking into consideration the fact that the majority of ethical codes are related to the news and investigative journalism, the most of the articles are in this category. The journalist should not be affected by any pressure, be it external or internal pressure which aims to influence the process of selection or coverage of the news and investigative themes.

Not only beginners but very experienced journalists as well are facing such problems as reading the official documents, adequate understanding and evaluation of them and distinguishing the main and the secondary aspects from each other. There are two ways: 1. to follow the official documents or comments, and cite them only after that. This is easy and secure way but as practice shows it is not productive. Journalist has to choose a second - to gain everything himself, to explore everything by his own mind, and gain an experience. At this time the invaluable assistance is made to the journalists by the consultants, experts, specialists in the field.

It is important to know the methods of analysis of the documents when using them. There are traditional and formal methods of analysis of the documents. Traditional method involves the understanding of the contents of the documents, its interpretation and fixation of the received data. As for the formalized method, which is based on content-analysis, it requires large volume of documents of one type to be explored according to their parameters.

Chapter Six. Covering of criminal topics

Every investigation which employs criminological-investigative methods, including journalistic, will be more effective if investigator approaches the problem creatively, using non-standard methods and techniques (but remaining within legal boundaries). Therefore, journalist should constantly enrich his “methodological arsenal” and receive appropriate information about the methods of criminology. The journalist-investigator can obtain this information not only through criminological handbooks but also from other sources (including press coverage of criminal cases).

The investigators use non-contact measurement methods of stress. This methods are based on the fact that people react to the changes in the surrounding environment. As far as the specific information is important for a person the greater is his psycho-physiological reaction. This is reflected on the tone of the sound, tension and blood circulation of certain parts of the body, changes of thermal and electromagnetic fields, etc. On these characteristics of the body's reaction is based the non-contact measurement method of psychological stress. They allow investigator to carry out investigation of the suspected person secretly. Relatively effective is non-contact measurement method of speech signal. It is important to analyze the conversation of the criminals or use this method for negotiation with terrorists who have taken hostages. By the analyzer it is possible to identify a person as the voice is as individual as fingerprints. The speech phonograms can determine human's emotional condition (whether he is under stress or not). Through content analysis, intonation, and accent specialists can determine human nationality, age, education, profession. Such information is valuable when conducting the operational search and investigation.

If the reporter finds that those people who are obliged by the law to provide the necessary information are avoiding the investigation, he may use some “stimulating” methods of action or use alternative ways for receiving information. Also, if the official does not want to answer to the questions, in this case the journalist can release the his working phone number (with appropriate commentaries), so that readers can call and find out everything they want to know.

Chapter Seven. Media ethics and mechanisms of public relations

According to the sociological research conducted in the recent years (2005-2009) by the international organizations, the degree of media freedom in Georgia is low. The “moral self-regulation” of the journalistic activities is often ignored and is sacrificed to the commercial interests or orders of some high-ranking persons or the media itself. The journalists in Georgia do not study the theoretical norms as exactly these rules are often ignored in the modern media. The journalists are not aware of international documents; they become familiar with the deontological documents only accidentally as there are no professional traditions of learning ethical norms. Unfortunately, the majority of the media representatives do not have much aspiration for studying them.

Chapter Eight. The problems of journalist's professional ethics and paradoxes in their professional activities

Any investigation and process of obtaining information conducted by the journalist independent from what the topic is about, what methods will be carried out, from which sources are obtained, is a cognitive activity. Media ethics faces one dilemma: to find the means of realising the standards recognized by society, in other words, the self-regulation mechanisms. This process is always accompanied by difficulties which can be called “cognitive obstacles”.

There are many investigation cases which are linked to the study of high volume of information. Such work is exceptionally difficult and is linked with high psychological and intellectual tension. In studying the subject the considerable difficulty may be lack of preparation of the journalist for ethical relationship with the “source” of information. Often for the journalist it becomes necessary to affect positively the speaker, to show

himself as the man who has the ability to understand the significance of the information obtained, to evaluate the role of the speaker in determining the real picture of what happened and to justify his trust. The journalist who does not have the necessary skills for the communication and ignores the recommendations of psychologists, hardly is able to affect positively the speaker and find out all the facts necessary for continuing the search.

The communication with the government is one of the most difficult aspects in the career of a journalist. Those who try to learn as much as possible are quite inconvenient for any government. That is why every journalist as he/she appears on the "horizon of the state" immediately becomes the object of particular observation by the law enforcement units. In this case the government pays particular attention to the "independent" media and their journalists.

Analysis of conflicts of state agencies and journalists clearly demonstrates formally justified methods of "legal pressure" from those structures to the unwanted journalists, using some methods regarding already published investigations. In this the most common is the request for compensation for moral damages via lawsuit.

The studies have shown that the low level of detecting the violations of journalists' rights is the result of the tolerance towards these violations. The victims often prefer to resolve conflict cases themselves. They use other methods and do not rely on the judicial means.

The journalist who decided to conduct the investigative work should be prepared to respond to those people whose illegal activities he/she investigates. This reaction can be strong or weak, explicit or implicit, short or protracted. The resistance to the journalistic investigation is carried out mainly in two cases: 1. the resistance to the specific investigation. In this case the goal is to prevent the author from collecting the necessary evidence concerning the specific case; 2. to resist to the journalistic investigation altogether. It is used against well-known investigators, as the example of the case how the famous journalist was affected has always been considered more seriously. As a rule, the resistance in the first case occurs at the stage of gathering information needed by journalists. General preventive practices include hiding information or eliminating the possibility of obtaining it and compromising the journalist. This includes his physical damage and in the extreme cases even the death. If the organizers of the resistance to the

journalist, begin acting after the investigation is published, the author as a rule does not face inconvenience.

The second option is implemented as on the stage of obtaining the information by the journalist as after publication/airing of investigation. In this case it takes the character of revenge not only against the special journalist but also against the circle of journalists, as the attempt to frighten them in order to avoid further investigation. It should be noted that in Georgia the resistance to the journalist-investigator was expressed with the most aggressive forms. According to the Article 154 of Georgian Criminal Code: “the illegal interference in the journalist's professional activities is considered as discriminating activity”. Accordingly, all such cases should be quickly responded by the Chief Prosecutor's Office and effective investigation of the case should be conducted.

Chapter Nine. The threats during journalists' professional activities

Unlike all the fields of mass media the investigative journalism is full of various dangers not only for journalists but also for those persons assisting the investigation. Protecting the security during journalistic investigation is subject of interest of human rights organizations and media representatives. It is also interesting for the state agencies.

In state and law enforcement agencies there are people who themselves are involved in offense or crime. It is clear that they will try to affect the process of journalistic investigation. But in state structures there are professionals as well, the honest people who protect the public interest and evaluate highly the journalists' role in the formation of civil society. Such people should be found by the journalist, who should seek the cooperation with them. Their support would be useful for journalists during information collection process. They can also serve as the guarantee of the personal security of the journalist.

Chapter Ten. Mass communication in regulation of ethical norms designed for media

The effectiveness of journalistic activity depends on the fact at what degree the journalist has developed critical thinking. The universal principle of critical thinking is: “Trust but Check”.

The media of developed countries is motivated to build such security systems which will be provided to avoid adverse actions of colleagues, publications and programs as they undermine the reputation of the profession. In this context it is important to highlight two aspects: methods of assertion and rejection.

During the investigation according to the media research-theorists the assertion is a logical process of judgment in which it is approved or rejected truth of some idea with the help of other circumstances that are verified in practice. By the assertion it becomes admissible to move from verifiable knowledge to reality. Its purpose is to serve to the comparison of theoretical data and conclusions to reality.

While preparing the material the journalist should conduct an analysis of the available facts, statistical data, scientific data, witness testimonies, etc. Weak and dubious arguments are being discarded, and the strong, justified ones remain.

While selecting the arguments it is important to refer to the logical demand which are designed for the justification used, including the main: 1. as arguments should be presented only true indubitable circumstances; 2. arguments should be sufficient for asserting the thesis presented, 3. the actuality of the arguments are approved independently of this thesis; 4. arguments should not contradict each other.

Conclusion

The present work analyses the interrelation of theory and practice in media ethics. The methodology presented in this work, legal and ethical aspects of the informational, analytical and investigative journalism, main technical skills of the profession, the journalistic texts of experienced Georgian and foreign journalists, author's researches and comments will contribute to the fuller expression of the possibilities existing in media ethics, which is

important for the study of deontology. It is expected that this work will help the journalists to learn the methodological tools, be aware of that basic or special knowledge which will enable them to cope successfully with the news and journalistic investigation based on ethical standards, achieve effective results, act and write fearlessly and with self-confidence.

In the present work author argues for the necessity of ethical regulation of media which is the basic precondition for the development of civil society and democratic values. In the contemporary multicultural and complex world, where humans more and more entangle in the web of modern technology and mass media, the moral stance of the journalist acquires greater importance. He/she should carefully determine those ethical standards, which will guide his/her professional work. The main aim of the present work is to establish and formulate these standards and values and underscore their importance.

A list of publications by the doctoral candidate

1. “Ethic norms of working with sources” European Scientific Journal, 2012, Special Edition, vol. 8, No. 2, pp. 86-90.

The ethical regulation is the basis of self-regulation of human life. Ethics of certain social groups and society as a whole is the self-regulatory basis of journalistic activities.

2. “Deontology and the media”, *Proceedings of the 8th Scientific Conference of teachers and students*. Tbilisi: Ilia Chavchavadze State University Press, 2011, pp. 23-24.

Formulation “the journalist’s self-regulation”, “self-regulation of the press”, exists for a long time. Such experience has been established for TV companies, press, publishers for years.

3. “Information Sources and Their Evaluation”, *Collection of scientific papers of Quality Management University of Georgia*, 2006, pp. 110-118.

In order to conduct effectively the journalistic activities it is important to obtain reliable information on the object of investigation, in general, obtaining of any necessary information is the most difficult stage. The

search becomes easier when the author has access to the rules of obtaining information, knowing what meaning has the source for the investigation.

4. “Deontological principles in modern media”, *Collection of scientific papers of Quality Management University of Georgia*, 2006, pp. 126-129.

The “personages” of the investigative journalism often become people whose actions does not coincide with the interests of society and the existing laws: such as corrupted people, members of criminal groups, political intriguers, swindlers, criminals etc. The journalist can write everything that makes this criminal act clear, to reveal the degree of danger to the society, but nothing more than this.

5. “News media in a democratic society”, *Journalistic Searches*, 7 (2005) pp. 78-85.

In most cases the news media which does not consider the ethical norms is independent in decision-making process on how to create a news program. It gives more importance to the action than to the idea, politics, to people - rather than to institutions. It focuses on the conflict, drama, and such occurrences which are related to people's feelings.

6. “Mass Media and Human Rights”, *Criteria* 11-12 (2004), pp. 129-131.

Journalists in Georgia are not prone to studying the theoretical norms, as exactly these rules are often ignored in the modern media. They are not familiar with the international documents of media, understanding the deontological papers happens only personally as there are no professional traditions of exploring the ethical knowledge.

7. “Deontology and Journalism”, *Criteria* 11-12 (2004), pp. 63-67.

Journalistic deontology is the moral-ethical code determining journalists’ conduct which was published in the form of laws in some countries. Some publishing houses and TV companies have their own regulations. Any of the Code should follow two principles: freedom of speech and journalistic professionalism.

8. “Principles of democracy in the context of modern mass media”, *Classical and modern Georgian literature*, 7 (2002), pp. 327-333.

The main credo of media following the principles of democracy is to care for protection of the rule of law. The journalist should know the legislation. He should be aware as of the specific law that is related to the specific area of his interests as the norms of international law. During evaluating the particular fact the law is the criterion that regulates human relationships, norms of behavior.